mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1970 METAI

KOVO MĖNESIO 21 D. / MARCH 21, 1970

PART TWO Nr. 68 (12)

Šiame numery

KULTŪRINIAME AVANGARDE.
APIE ROMANĄ IR JO KRITERIJUS.
VLADO ŠLAITO EILĖRAŠČIAI.
PREMIJUOTO ROMANO ISTRAUKA.
NAUJAS BRUNO MARKAIČIO VEIKALAS.
GIUSEPPE VERDI — NEMIRTINGASIS OPEROS GENIJUS.
ĮSPŪDŽIAI IŠ VANDOS BALUKIENĖS PARODOS.
ARGI PRINCŲ LIETUVA?
NAUJI LEIDINIAI.
KULTŪRINĖ KRONIKA.
FILMŲ ĮVAIRUMAI.
AKADEMINĖS PROŠVAISTĖS.

Kultūriniame avangarde

Negausiai tautai savo žmonėmis ir neimponuojančiai savo teritorijos didumu tėra vienas kelias neiškristi iš žmonijos estafetės — laikytis kultūriniame avangarde. Žinant, kad mūsų tautos polėkiai net per 123 metus caristinės Rusijos vergijoje buvo įvairiausiomis priemonėmis slopinami, o ir dabar yra stipriai jaučiama "didžiojo" brolio okupanto priespaudos batas, reikia tik stebėtis, kaip lietuviai taip guviai tėvynėje ir išeivijoje kultūriniame gyvenime daro plačiai pastebimus prasiveržimus. Pasiekiama pasigėrėtinų rezultatų ir individualiai, ir kolektyviai.

*

Vienu iš tų kolektyvių laimėjimų reikia laikyti "Draugo" romano konkursus. Rytoj premijos garbe bus apvainikuotas 19-tas laureatas, šiuo atveju—kūrybinga moteris **Birutė Pūkelevičiūtė.** Jos talentas p'ačiai skleidžiasi ir dramoje, ir beletristikoje, ir poezijoje, ir scenoje, netgi ir filmo bei plokštelių mene. Todėl šis laimėjimas bus proga ją pagerbti iš viso už sėkmingą, platesnę kultūrinę iniciatyvą.

Premijos įteikimo išvakarėse reikia stabtelėti ir prie "Draugo" romanų konkursų aplamai. Jie iškėlė ne vieną talentingą rašytoją, davė visą eilę romanų knygų lentynoms ir dienraščio atkarpai, paskatino daugelį kūrėjų imtis plunksnos, apskritai įnešė gyvumo į literatūrinės kūrybos sritį, išryškinant talentus ir turtinant mūsų literatūrinį lobyną. Tegu ne visi net ir premijuotieji romanai yra tos pačios lygiai aukštos vertės, bet vis dėlto literatūrinės gyvybės reguliarus pulsas išeivijos dienų pilkumoj. Dėka tų konkursų jau 19,000 dolerių mūsų mecenatai sunešė kūrėjų atžymėjimui, ir tai jau yra šis tas.

*

Besidžiaugiant įvairiais mūsų kultūriniais prasiveržimais, šia proga verta prisiminti ir kitą platesnio plano polėkį: savo veikimą plečia Baltijos kraštų draugija (The Association for the Advancement of Baltic Studies), įsisteigusi lietuvių, latvių, estų mokslininkų suvažiavime 1968 m. Maryland universitete. Ši Baltijos valstybių mokslininkų sąjunga neseniai Columbijos universiteto patalpose, New Yorke, buvo sušaukusi savo susirinkimą. Jau pradėti žygiai valdžios įstaigose šį Baltijos kraštų mokslininkų vienetą teisiškai inkorporuoti. Atitinkamą dokumetą iš lietuvių pasirašė B. Vaškelis. Baigiama paruošti šios mokslininkų sąjungos konstitucija, ir šiame darbe dalyvauja organizacinio komiteto narys prof. Vytautas Vardys. Numatyta leisti informacinį periodinį leidinį **"Bulletin of Baltic Studies"**, kuris padėtų pasikeisti informacijomis apie lietuvių, latvių, estų mokslininkų daromas studijas.

*

Planuojami Baltijos kraštų studijiniai seminarai, besireiškią platesnio masto mokslinėmis konferencijomis, besidominčiomis Baltijos kraštų literatūra, istorija, ekonomija ir t. t. Šitokie Baltijos kraštų moks lininkų suvažiavimai numatomi šaukti kas dveji metai, įvairiose vietose, ir jiems sudarytas toks planas: 1970 m. — San Jose mieste, Calif., 1972 m. New Yorke, N. Y., 1974 m.

(Nukelta į 2 psl.)

DAR APIE ROMANĄ IR JO KRITERIJUS

Atsiliepiant į dr. Jono Griniaus priekaištus Kęstučiui Kebliui

LIŪTAS MOCKŪNAS

Prieš kurį laiką "Į Laisvę" fondo išleista "Lietuvių literatūra svetur" jau spėjo susilaukti ilgesnių įvertinimų. Kaip ir galima buvo tikėtis, kontroversiškiausiu šios knygos bendradarbiu tapo *Kęstutis Keblys*. Jo kategoriškos pastabos dėl išeiviško lietuvių romano susilaukė priešiškos reakcijos. Vienas iš tokių pasisakymų buvo *dr. J. Griniaus* straipsnis *"Kriterijai romanui vertinti"*, tilpęs "Draugo" kultūriniame priede (1969.4.12d.). Aname straipsnyje J. Grinius abejojo K. Keblio pasirinktais romano kriterijais, o taipgi smarkiai kritikavo parinkimą A. Škėmos ir A. Landsbergio knygų ("Baltos drobulės" ir "Kelionės") tarp aštuonių geriausiųjų išeivijos romanų. J. Griniaus pastabose yra daug dalykų, su kuriais kiekvienas, vertinąs šiuolaikines literatūrines apraiškas, galėtų nesutikti. Šiame rašinyje tad ir norėčiau sustoti prie kelių J. Griniaus minčių, svarstytų jo straipsnyje.

J. Grinius, pasidžiaugęs, kad "Lietuvių literatūroje svetur" K. Keblys pasirodė kaip humanistas, iškėlęs žmogų bei žmogiškos būties prasmingo aspekto atskleidimo svarbą, jį vis dėlto dėl tų pačių dorybių vėliau sukritikuoja. Anot J. Griniaus, K. Keblio kriterijai yra perdaug siauri, nes žmogiškas individas nėra izoliuotas tikrovėje. "Todėl ir jo (žmogaus L.M.) prasmė atsiskleidžia santykiuose su gamta, visuomene, dvasinėmis vertybėmis, Dievu", aiškina J. Grinius. Sutinkant su J. Griniaus bendrais išvedžiojimais, liečiančiais romano ypatybes, atskleidžiančias žmogaus santykius su visuomene ir dvasinėmis vertybėmis prasmę. Pasikliaudamas J. Griniaus kriterijais, K. Keblys vargiai būtų ką nors radęs verto įvertinti. Nesistebėtina, kad Keblys pasirinko patį paprasčiausią romano vertinimo matą — romano pajėgumą pilnai atskleisti žmogų ryšium su tikrove, kurioje jis gyvena. Tai primityvi ir gan paprasta samprata. Tačiau romanai, atitinką šį privalumą, yra jau pakopa, vedanti į veikalus, liečiančius žmogaus santykius su visuomene ir vertybėmis. Lietuvos kaimo idilių natiurmortiški atodūsiai, kaip P. Andriušio "Sudiev, kvietkeli", nors stilistiniai įdomūs, bendroje lietuviško romano progreso raidoje yra rodyklės, nukreiptos į akligatvį. K. Keblys su savo straipsniu "Lietuvių literatūroje svetur" pasirodė kaip pažangos skatintojas — balsas retai girdimas mūsų išeiviško romano tyruose.

Kaip ir galima buvo tikėtis, J. Grinius savo didžiąsias patrankas atsuko į A. Škėmos ir A. Landsbergio romanus ("Baltoji drobulė" ir "Kelionė"), kurie pateko į K. Keblio aštuonių geriausiųjų išeivijos romanų būrį. Savo pastabose J. Grinius Kebliui prikišo, kad jis vartojęs du neapibūdintus mastelius, paženklintus žodžiais "tradicinis" ir "modernus". Labiausiai J. Grinius pasigedo "modernizmo" aptarimo. Sutinkant su daktaru, kad Keblys per daug nesigilino į šios sąvokos esmę, vis dėlto yra keista J. Griniaus argumentuose užtikti "schadenfreude" gaidą — lyg apibūdindamas moderniąją literatūrą, Keblys būtų atidaręs kažkokią Pandoros skrynią, talpinančią savyje viso pasaulio blogybes. Nežinant tikrų priežasčių, kodėl Keblys neapibūdino kas "modernu" ir kas "nemodernu", kodėl neprileisti, kad jis tikėjosi, jog šių laikų skaitytojas, prieš imdamas į rankas "Lietuvių literatūrą svetur", bus buvęs bent minimaliai susipažinęs su dvidešimtojo amžiaus romanu ir žinos, ką modernizmo sąvoka reiškia mūsų laikų kontekste. Argumento dėlei galima pakartoti modernaus romano atributus taip, kaip jie yra dėstomi mokyklose ir suprantami plačios, literatūra besidominčios publikos. Savybės, būdingos moderniajam romanui ir kartu visai moderniajai literatūrai, yra šios:

1. Pasakojimo laikas yra praradęs vientisumą — yra tapęs suskaldytas į fragmentus. Pats pasakojimas susideda iš epizodų, nesurištų chronologine tvarka, kaip pvz. sąmonės srautiškame romane.

2. Plačiai naudojamos aliuzijos į kitus grožinės literatūros veikalus, filosofiją, mitologiją ir t.t. Pvz., T.S. Eliot'as "Waste Land'e" dažnai cituoja iš Dantės "Dieviškosios komedijos" ir Šv. Augustino, o Škėma "Baltoj drobulėj" iš Schopenhauerio.

3. Romano prasmė yra sluoksniuota — susideda iš kelių, vienos nuo kito priklausomų klodų. Pvz., J. Joyce'o "Ulysses" yra aptariamas realistinėje, psichologinėje, simbolinėje ir epinėje plotmėje.

A. Antiherojaus iškėlimas į svarbiausių veikalo veikėjų eiles.

5. Romano pasakotojo atžvilgiu atsisakymas dieviško objektyvumo ir visažinojimo (liečiant slapčiausias personažų motyvacijas, kas būdavo būtina tipiškame 19 amžiaus romane o pasikliaunant pasakotojo betarpišku angažavimusi subjektyvioje—emocinėje situacijoje.

6. Skaitytojo — kritiko funkcijos pakeitimas iš mokslininko — ideologo, bandančio kūrinį pažinti ir idėjiškai klasifikuoti, į dalyvį — antropologą, bandantį kūrinį atpažinti, analoginiu būdu gretinant su situacijomis, pasidariusiomis archetipinėmis (archetypal) žmogaus patirtyje.

Vienas iš modernaus romano klasikų, savyje įkūnijęs visas minėtas savybes, yra J. Joyce'o "Ulysses". Tai veikalas, siekiąs epines "Odisėjos" proporcijas, kuriame visi įvykiai sutelpa į vieną dieną ir kur svarbiausi veikėjai yra nežymios asmenybės.

"Balta drobulė" irgi turi kai kurių bendro pobūdžio panašumų į šį ir kitus šiuolaikinius romanus. Čia irgi pagrindinis veikėjas yra antiherojus, gausiai vartojamos aliuzijos į įvairias Vakarų kultūros apraiškas — sąmonės srautiškas pasakojimo būdas ir t.t. Tuo nenoriu Škėmos ro-

(Nukelti į 2 psl.)

Rašytoja Birutė Pūkelevičiūtė, "Draugo" devynioliktojo romano konkurso laimėtoja.

Premijuoto romano viršelis, piešta Kazio Veselkos. Knygą jau bus galima įsigyti šį sekmadienį (kovo mėn. 22 d.) Jaunimo centre, Chicagoje, 3 val. popiet "Draugo" devynioliktojo romano premijos iškilmėje — koncerte.

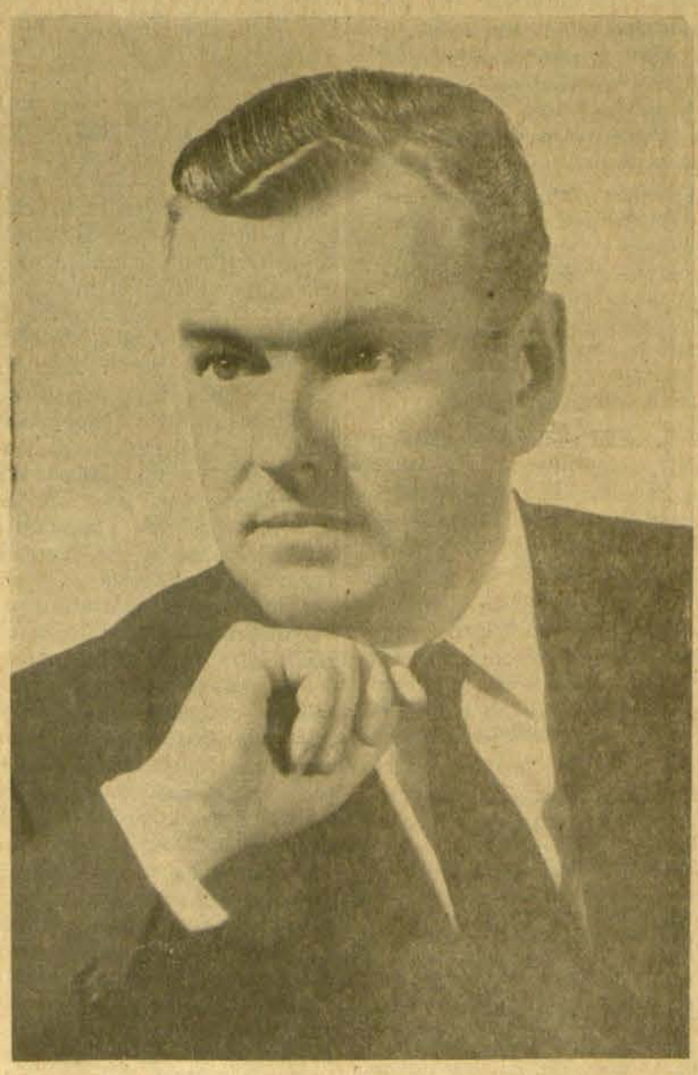

Žurnalistas Zigmas Umbražūnas, "Draugo" devynioliktojo romano konkurso mecenatas, literatūrai paskyręs tūkstantį dolerių.

1) Ne tiek su gamta ir Dievu, nes ką J. G. vadina atskleidimu žmogaus santykių su Dievu, iš tikrųjų yra žmogaus santykių atskleidimas su religinėmis vertybėmis.

APIE ROMANĄ IR KRITERIJUS

(Atkelta iš 1 psl.)

mano kelti į padanges. Jame yra ir konstrukcinių silpnybių ir ryškiai nuspalvintų melodramatinių momentų, apie kuriuos ne vienas (kartu ir J.G.) jau yra rašęs. Tačiau dėl suminėtų panašumų K. Keblys yra teisus, vadindamas šią knygą "eksperimentu teisinga kryptimi".

Pagrindinis kaltinimas, mestas Landsbergio ir Škėmos romanams, yra tvirtinimas, kad jųjų pagrindiniai veikėjai tai "savy užsidarę egocentrikai", impulsyvūs, racionaliai negalvoją ir su psichopatinėmis tendencijomis. J. Grinius teigia, jog iš tokių veikėjų niekada negalime sužinoti, kas yra jų kentėjimų tikroji priežastis. "... Galime užjausti ligonį iki ašarų, bet iš jo negalime sužinoti nieko protingo sau, nė galiojančio kitiems, nes toks individas nebėra tikras žmogus," sako J. Grinius. Iš J. Griniaus pastabų susidaro įspūdis, kad tik racionaliai protaują ir aiškiai dėstą savo mintis yra vieninteliai įmanomi veikėjai romane. Čia norėčiau gerbiamam kritikui priminti seną tiesą, kad veikėjo komunikacinis potencialas ir jo prasmė nepriklauso nuo jam parinkto psichinio stovio, bet nuo rašytojo *gabumų* veikėją sėkmingai panaudoti savo pasirinktos temos išvystymui. Jau vien dėl to, kad romano veikėjas yra protiniai nenormalus, dar nereiškia, jog jis automatiškai skaitytojui nieko negali pasakyti. Po to, kai W. Faulkner'is savo garsioje "The Sound and the Fury" pasirinko nebylio — idioto Benjy sąmonę vaizduoti svarbiausius romano įvykius, kalbėti apie nenormalių žmonių panaudojimo romane netinkamumą būtų bergždžias reikalas. — Benjy epizodas "The Sound and the Fury" yra vienas iš žymesnių įvykių amerikiečių romano istorijoje. Jis yra susilaukęs plataus atgarsio ir Europoje (ypatingai Prancūzijoje) ir tai ne vien tik dėl savo melodramatinių ypatybių, kaip aiškintų J. Grinius.

Savo straipsnyje J. Grinius nesutinka su K. Kebliu ir R. Šilbajoriu dėl jų nuomonės, jog Škėmos Garšva ("Balta drobulė") atskleidžia naujų minčių, naujo supratimo ir naujų pergyvenimų pasaulį. Toks įspūdis, pagal J. Grinių, jiems susidarė ne dėl Škėmos personažo vidinės gelmės, bet dėl naudoto vaizdavimo būdo, kuris yra "įtaigus, provokuojantis, degraduojantis, trumpai — siurrealistiškai vaizdingas". Įtikėjus J. Griniumi, "Užgaunantieji provokuojantieji momentai yra jo (Škėmos vaizdavimo būdo L.M.) stiprybė". Šitaip rašo literatūros mokslininkas savo disertacijoje, nagrinėjęs O.V. Milašiaus kūrybą, kurioje pasitaiko net tokių posmų:

Viršum kapų plevena juodas tvaikas.
Keli varnai prisilesė žmogienos,
Ir gležnas vėjas—švilpaujantis vaikas —
Negyvėlius užmigdė Lofotenuos.
. . . . . .
Savižudys, paklydėlis, vargdienis,
Tarytum broliai, ilsis Lofotenuos.
Tą keistą vardą malonu kartoti —
Ar jums ramu, ar jums ramu miegoti?
(Vertė Tomas Venclova)

Kažin, ar aptardamas šias ir kitas giliai tikinčio O.V. Milašiaus eiles, J. Grinius jas aiškino, kaip "užgaunančias" ir "degraduojančias"? "Baltą drobulę" J. Grinius vertina iš giliai realistinių — natūralistinių pozicijų, lyg nė karto būtų negirdėjęs apie potekstes, užuominas bei aliuzijas. Susikoncentravęs paviršiuje, jis nepastebi kitų interpretacijos galimybių. J. Griniaus pamiršta, jog šiuolaikinio romano natūralistinė dalis yra tik išviršinis klodas. Ir to klodo aptarimas — tai tik pirmas žingsnis į veikalo daugialypes reikšmes. J. Grinius yra teisus: šių laikų romane žmogus tapo izoliuotas nuo visuomenės. Tačiau žmogaus sąmonės kalba, kuria nemaža dalis romanų yra rašomi, pasiekia gan žymų sugestyvumo laipsnį, priartėdama prie poezijos ir duodama rašytojui progą išreikšti žmogaus vidinius pergyvenimus įvairialypiuose kontekstuose. Pavyzdžiui "Ulysses" personažai, nors visuomeninėje plotmėje yra paskendę kasdienybės smulkmenose — epinėje plotmėje pergyvena įvykius, turinčius atgarsį Homero "Odisėjoje". Jų pergyvenimai yra nei kiek nesiauresni kaip Balzac'o herojų intriguojančioje Restauracijos visuomenėje. Todėl, norint suvokti modernųjį romaną, reikia keisti ir analizės įrankius. Nebeužtenka sociologiniais romano duomenimis paremtų apibendrinančių pastabų, bet reikia pasirausti ir veikalo įvaizdžiuose, pasekti aliuzijas ir save atverti užuominoms.

Įdomu, kodėl J. Grinius lengva ranka nubraukė Keblio svarstymus, paremtus R. Šilbajorio straipsniu "Žmogus Antano Škėmos kūryboje", tipusius "Metmenų" žurnale. Aname straipsnyje "Baltos drobulės" kalbos ir imagerijos analizės pagalba, R. Šilbajoris bandė suprasti Antaną Garšvą — svarbiausią to veikalo personažą. R. Šilbajoriui, per Antaną Garšvą, Škėma atskleidė žmogaus — kūrėjo problematiką. Šilbajorio interpretaciją jokiu būdu nelaikau paskutiniu žodžiu Škėmos kritikoje, tačiau jis parodė teisingą metodą, kuriuo Škėmos romanas turėtų būti vertinamas. J. Grinius šį romaną vertino pagal abstraktuotų sociologinių charakteristikų šabloną. Prie kokių nesusipratimų prieinama abstraktuoto vertinimo keliu, galima spręsti iš "Baltos drobulės" temos aptarimo J. Griniaus straipsnyje. J. Grinius skeibia romano pagrindine yda absurdo filosofijos grindimą psichopato kentėjimais. "Baltos drobulės" įspraudimas į tezinio romano rėmus yra naujiena.[2]) Manau J. Grinius sutiks, kad bet kokia filosofija, net ir absurdo, ar ji būtų užmaskuota ar ne, turi turėti ryšį su kokia nors racionalia personažo motyvacija — jo logišku galvojimu. Kitaip išeitų, jog visi pasaulio beprotnamiai yra pilni absurdo filosofų. Galop J. Grinius dar daugiau sumaišo savo teiginius, pats sau prieštaraudamas: paskelbęs kaip pagrindinę romano ("B. d") ydą — absurdo filosofiją, jis sako, kad "... iš psichinio ligonio skausmingų pergyvenimų niekada negalime sužinoti, kas jo kentėjimų tikroji priežastis — ar jo liga, ar žmogaus gyvenimo tariamas absurdas arba beprasmybė".

J. Grinius kritikuoja Keblį, jog šis peikiąs lietuvių rašytojus dėl jų nesidomėjimo šiandienine Vakarų literatūra, užklausdamas jo, ar raginimas mokytis iš vakariečių nėra netiesioginis skatinimas į epigonizmą. Tuo J. Grinius lyg ir perša mintį, jog šiandieninė tematika ir rašymo būdas, kokie jie yra Vakaruose, turėtų būti svetimi lietuvių rašytojui. Sutinkant su J. Griniumi, kad susvetimėjimo temos yra populiarios ir antiherojai yra įsipilietinę vakarietiškame romane, tenka suabejoti dėl implikacijos, jog panašiai rašą lietuviai rašytojai yra epigonai. Kas gi galėtų susvetimėjimo temose autentiškiausiai išsireikšti ir kas gi turi didžiausią teisę į jas, jeigu ne Škėmos kartos lietuviai romanistai — žmonės, ne tik praradę savo kraštą, bet dažnai karo ir emigracijos laikotarpyje pergyvenę vertybių krizes. Būtų tikrai klaiku, jeigu lietuviai romanistai emigracijoje savo didžiausią dėmesį būtų atkreipę į protingus, psichologiniai išbalansuotus bei savimi patenkintus mokslininkus, astronautus ar inžinierius, kaip to norėtų J. Grinius.

Vl. Kulbokas savo straipsnyje apie emigracinę kritiką (žiūr. "Lietuvių literatūra svetur") J. Grinių įrikiuoja tarp "moralistų — dorovininkų". Reikia pripažinti, kad tokio pobūdžio kritika turi savo vietą. Šiaip jau moralistinė kritika kartais būna įdomi platesnio pobūdžio apmąstymuose (pasiremiant literatūra) apie kultūrų ir vertybių krizes. Tačiau ji visada būdavo mažiau sėkminga paskirų veikalų aptarimuose. Pažymėtina, kad kritikui —dorovininkui amžinai tenka balansuoti tarp savo propaguojamų universalių moralinių idealų ir asmeniškų prietarų. Dažnai tie abu dalykai susimaišo. Pavyzdžiui, Levas Tolstojus kadaise visiškai sumenkino Šekspyrą ir Beethoven'ą. Mūsų J. Grinius irgi neatsilieka, kai jis bando nuvertinti didįjį stilistą ir 20-to amžiaus prancūzų romano tėvą — G. Flaubertą. Tačiau, moralistų — dorovininkų, kartu ir J. Griniaus, didžiausia nuodėmė yra, kad jie eina į literatūrą pažvejoti socialinio-moralinio pobūdžio reveliacijų. Analizuodami literatūros kūrinį, jie faktus renka ir grupuoja pagal empirinį — pozityvistinį požiūrį. Jų apibendrinimai neprašoksta J. Griniaus išvadų apie "Kelionės" Julių ir "Baltos drobulės" A. Garšva, kad jie "... yra savy užsidarę egocentrikai, impulsyvūs ir vieniši, teiešką kontaktų su moterimis pirmiausia seksualiniu pagrindu." V. Kubilius, vienas iš žymesnių šiandieninių kritikų Lietuvoje, yra taikliai pastebėjęs: "Moralistas pripažįsta tik tokį romaną, kuriame teigiamos pozityvios moralinės normos... faktų inventorizacija yra daugiau išorinis istorinės-kultūrinės mokyklos pėdsakas. Žymiai blogiau, kai pagal šios mokyklos tradiciją žiūrima į literatūrą tik kaip į ekonominės, socialinės, moralinės informacijos šaltinį, kai ieškoma kūrinyje tik žinių arba idėjų, ignoruojant estetines vertybes...

Tai iš esmės empirinis literatūros traktavimas, pagrįstas pozityvizmo metodologija, kurią vargu ar galima šiandien pavadinti moksline. *Literatūra nėra nei realybė, nei tiksli jos analogija, kuri gali būti tiriama realių reiškinių analizės metodais. Ji reikalauja savo atskiro metodo, kuris galėtų atskleisti šitos verbalinės visatos sandarą ir vertę*" (mano pab.) (V. Kubilius "Šioks toks sielvartas ir viena kita abejonė", Pergalė, 1969 m. Nr. 7). Dr. J. Griniaus straipsnis "Kriterijai mūsų romanui vertinti" yra dar vienas bandymas guldyti modernųjį romaną į senos mokyklos, moralistinių kriterijų Prokrusto lovą. Panašaus pobūdžio svarstymai yra jau retai kur užtinkami, ir todėl turėjo būti įdomūs visiems, kurie domisi kritikos istorija, nes dr. J. Grinius juose sutraukė nemažą bagažą žinių ir tradicinių argumentų ginti savai pozicijai. Tik gaila, kad jo straipsnyje dar vis jaučiasi palengva rusenanti asmeniškų prietarų gaida.

2) Iki šiol geriausiai žinomas teznis romanas, pagrįstas absurdo filosofija, yra buvęs A. Camus "L'Etranger". Šis veikalas pasižymi giliai racionalia ir logiška konstrukcija, o jo svarbiausias personažas, Mersault, išaiškina savo gyvenimo filosofiją su tokiu minties nuoseklumu, kurio galėtų jam pavydėti ne vienas filosofijos profesorius. Alain Robbe-Grillet polemikoje prieš A. Camus ir J. P. Sartre pastebėjo, kad kiekvienas teznis romanas, net ir neigiąs racionalų visatos pradą, negali apseiti be racionaliai motyvuotų personažų.

Vanda Kanytė - Balukienė — Mergšnos rudens laukuose
Iš parodos Čiurlionio galerijoje, Chicagoj

Kertinė Parašte

(Atkelta iš 1 psl.)

Chicagoje, Ill., 1976 m. Philadelphijoje, Pa., 1978 m. Toronte, Ont. Tai, žinoma, dar tik projektas, bet jis jau atskleidžia ryžtą planingai toliau tęsti Baltijos kraštų mokslininkų koordinuotą bendrą darbą. Minėtame susirinkime Columbijos universitete pasidžiaugta Baltijos kraštų mokslininkų draugijos organizacinio komiteto nario prof. R. Šilbajorio iniciatyva, pravedant Baltijos literatūros konferenciją Ohio universitete sausio 30—vasario 1 d. Gi į sekančio baltiečių mokslininkų suvažiavimo rengėjų komitetą įtraukta yra ir mūsų dr. M. Gimbutienė. Suvažiavimas, kaip minėjome, yra jau šaukiamas San Jose kolegijoje, Californijoje. Suvažiavimo organizatorių tarpe yra ir prof. V. Vardys. Suvažiavimo programa plati: Lietuvą, Estiją, Latviją liečią politiniai, ekonominiai, istoriniai, lingvistinai klausimai, o taip pat ir humanitarinė šaka, apimanti archeologiją, etnologiją, tautosaką, mitologiją, literatūrą, meną, architektūrą, muziką ir kitas sritis. Ne tik šios srities temų gvildenimas, bet jau net pats Baltijos kraštų mokslininkų bendravimas, kartu atliekami studijų posėdžiai, vėliau pasirodą kolektyviai veikalai turi didelės reikšmės.

*

"Bulletin of Baltic Studies" nusistatyta leisti keturis kartus metuose. Sudaryta šešių žmonių redakcinė komisija, į kurią iš lietuvių įeina prof. Br. Vaškelis. Pažymėtina, kad šiemet Baltijos kraštų mokslininkų sąjūdyje daug iniciatyvos rodo latvių mokslininkai, būdami atviros bendradarbiavimo dvasios su kitų Baltijos tautų mokslininkais. Lietuvių, latvių, estų mokslininkų skaičius JAV-se gražiu tempu auga, ir toks jungiantis, koordinacinis vienetas bus labai naudingas ir reikalingas, padedantis kultūriniame avangarde esantiems mūsiškiams sutelktomis jėgomis išlaikyti lietuvių, latvių ir estų tautas gyvas ir laisvas pasaulio tautų mozaikoje. **J. Pr.**

Šio tomo mecenatas yra dr. Juozas Kazickas, apmokėjęs spausdinimo išlaidas.

● **Okup. Lietuvos spauda** paminėjo poeto pedagogo Motiejaus Gustaičio 100-sias gimimo metines (vasario 27). Aloyzo Sušinsko straipsnyje "Tiesoje" (vas. 27) pripažįstama, kad M. Gustaitis daug pasidarbavęs Suvalkijos, ypač Dzūkijos kultūriniame bare. Esą, Gustaičio poezija "didelių aukštumų nepasiekė, bet jo eilės yra originalus indėlis į lietuvių poezijos lobyną". Nurodyta, kad M. Gustaitis — vienas iš pionierių, kuris praskynė kelius lietuviškosioms monografijoms.

JEIGU JUMS REIKIA GRAŽIŲ VIZITINIŲ KORTELIŲ, kreipkitės į "Draugą", kuris spausdina tokius dalykėlius gražiai, greitai ir prieinama kaina.

DRAUGAS
CHICAGO, ILLINOIS 60629
4545 West 63rd Street

DR. ANNA BALIUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
PRITAIKO AKINIUS
2858 West 63rd Street
Val.: kasdien 10—12 val. ir 7—9 v. vak. Šeštadieniais 10—1 val. Trečiad. uždaryta. Ligoniai priimami susitarus.
Ofiso telefonas: PR 8-3229
Rez. telef. WAlbrook 5-5076

Rezid. Telef. 239-4683
DR. K. G. BALUKAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
Priima ligonius pagal susitarimą, jei neatsiliepia, skambinti 374-3012

DR. VL. BLAŽYS
PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-čios ir California
Val.: kasdien nuo 6—8 val. vak. Šeštadieniais 2—4 val.
Trečiad. ir kitu laiku pagal sutartį
Ofiso telef. 476-4042
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048

DR. C. K. BOBELIS
Inkstų ir Šlapumo Takų Chirurgija
Tel. 695-0533 — Elgin
425 No. Liberty Street
Route 25, Elgin, Illinois

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2235
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val.: pirm., ketv. 1-4, vakare 7-9, antr., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: Pirmad. ir ketv. 1—4 ir 7—9; antrad. ir penkt. 10—4; šeštad. 10—2 val.

Ofs. 735-4477. Rez. PR 8-6966
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
SPECIALYBĖ — NERVŲ IR EMOCINĖS LIGOS
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rez. Tel. GI 8-0873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
Akušerija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6132 S. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 3-0001.

Ofiso tel. PR 8-2220
Namų-rezid. — PRospect 8-9081
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKŠA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirt. ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak. Šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PR 6-6022 Rez. PR 8-6960
DR. E. JATULIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika
2815 West 71st Street
Ofiso val. kasdien nuo 7 iki 9 v. v. Šešt. nuo 9 iki 12 val.: arba susitarus.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Val.: kasdien nuo 1—4 p.p. ir 6 iki 8 val. Trečiad. ir šeštad. uždaryta

Ofiso ir buto tel. OLympic 2-1581
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarus.

DR. ALG. KAVALIŪNAS
5540 S. Pulaski Rd.
VIDAUS LIGŲ IR KRAUJO SPECIALYBĖ
Valandos pagal susitarimą
Skambint 585-2525
Telef. veikia 24 val.

Tel. — REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
(Lietuvis gydytojas)
3925 W. 59 Street
Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12 - 4 val. p. p., 6 - 8 val. vak., Šeštad. 12 - 2 val. p. p. trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
KŪDIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Pirmad., antrad., ketvirt. ir penkt. nuo 11 val. iki 1 val. p. p. ir nuo 6—8 val. vakare. Trečiad. nuo 11 val. ryto iki 1 val. p.p., šeštad. 11 val. ryto iki 3 val. p.p.
Ofiso telef. RE 7-1168
Rez. tel. 239-2919

Tel. ofiso ir buto OLympic 2-4158
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4938 W. 15th Street, Cicero
Kasdien 1—3 val. ir 6—8 val. vak. išskyrus trečiadienius
Šeštadieniais 12 iki 4 popiet.

DR. MARIJA LINAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
2817 West 71st Street
Telef. HEmlock 6-3545
(Ofiso ir rezidencijos)
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. PR 8-7773. Rez. PR 6-4732
DR. A. MACIUNAS
CHIRURGAS
2858 West 63rd Street
Priima tik susitarus
Valandos pirmad., ketv. 5—8 val. antrad. 2—4 val.

SKELBKITĖS "DRAUGE".

Ofiso HE 4-1818 REZ. PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Pirm. ir penkt. 2 — 8 p. p.
Antrad. ir ketv. 9 — 11 v. r.
ir 4 — 8 p. p. Šeštad. 9 v. r. iki 12 d.

DR. FRANK PLECKAS
OPTOMETRISTAS
Kalba lietuviškai
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5148
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses".
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. A. PUSTELNIKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPEC. VIDAUS LIGOS
Tel. Ofiso PR 6-7800; Namų 925-7897
5159 South Damen Avenue
Valandos tik pagal susitarimą
Trečiadieniais uždaryta

Telef. — 423-2660
DR. E. RINGUS
RENTGENOLOGAS
9760 South Kedzie Avenue
Val., pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. 8 v. r. iki 9 v. v. Treč. ir šeštad. 8 v. r. iki 3 v. popiet.

DR. ZIGMAS RUDAITIS
SPEC. ORTHOPEDIJOS LIGOS
2745 West 69th Street
Tel. 737-2290: ofiso ir rezidencijos
Priima ligonius tiktai susitarus — (By appointment)

DR. LEONAS SEIBUTIS
Inkstų, Pūslės ir Prostato Chirurgija
Ofisas 2454 W. 71st Street
Val.: antrad. nuo 2-5 popiet, ketvirtad. nuo 6-8 vakaro
Ofiso tel. 776-2880; Rezid. 448-5545

DR. ALDONA ŠIMKUS
AKIŲ LIGOS IR CHIRURGIJA
PRITAIKO AKINIUS
15542 So. Cicero, Oak Forest, Ill
Kabineto tel. 687-2020
Namų tel. 839-1071
Vizitai pagal susitarimą

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. REliance 5-4410
Rez. GRovehill 6-0617
Valandos: pirm. ir ket. nuo 12 val iki 2 val. p.p. ir nuo 7 iki 8 v. vak.: antr. ir penkt. nuo 12 iki 2 val. p.p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir chirurgija
Ofisas 2750 W. 71st Street
TELEFONAS 925-8296
Valandos: 2—8 v. v., penktad. 10—12 v. r., 2-8 v. vak. Šeštad. 1-4 v. vakaro. Sekmad. ir trečiad. uždaryta
Rezid. tel. WA 5-3099

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
BENDRA PRAKTIKA IR MOTERŲ LIGOS
Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PRospect 8-1223
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. Šeštad. 2—4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Of. Tel. HE 4-2123, Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Priimančja ligonius tik susitarus
Val. 2—4 j. p. ir 6—8 val. vak. Trečiad. ir šeštad. uždaryta

Tel. PRospect 6-9400
DR. ONA VAŠKEVIČIUS
(VAŠKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
6648 South Albany Avenue
Val.: pirm., antrad., ketv. 6—8 val. vak., penkt. ir šeštad. 2—4 popiet ir kitu laiku pagal susitarimą

Tel. ofiso PR 6-6446, rez. HE 4-3150
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Val.: 2 iki 4 v. p. ir 7 iki 8 v. v. Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

Ofiso tel. 767-2141 Namų 636-4850
DR. PETRAS ŽLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 South Pulaski Road
Val.: pirmad., antrad., penktad. 1-4 ir 6-8 v. v., ketvirt. 6-8 v. vakaro sustadientais 11-1 val. popiet.

"100 SAULIŲ"

Naujas Markaičio kūrinys

DAVE WILKE,
Loyola University, Chicago

Chicagos Loyola universiteto prezidentas James Maguire pakvietė kompozitorių Bruno Markaitį, S.J. parašyti kūrinį universiteto šimtmečiui paminėti. Kompozitorius pasirinko oratorijos formą, kaip tinkamiausią muzikinę struktūrą, šioms sukaktuvėms prasmingai paminėti.

Prabėgo vieneri metai. Įdėta daug darbo. Bet kovo 22 dieną — jau premjera. Naujausias kompozitoriaus Markaičio kūrinys jau išvysta šviesą. Ši oratorija, parašyta orkestrui, mišriam chorui, mišriam kvartetui, mergių nonetui, vargonams ir skaitytojui, taip pat įjungia ir baletą. Tokiu būdu, ji išsiskiria iš kitų oratorijų tiek struktūra, tiek vaizdiniu apipavidalinimu, tiek pagrindinių elementų įvairumu.

Mes aplankėme kompozitorių Markaitį, stebintį baleto repeticiją, ir pateikėme jam eilę klausimų.

— *Ar žinote, kodėl Loyola universiteto prezidentas kreipėsi į Jus?*

— Į šį klausimą tiksliai atsakyti negalėčiau, bet man susidaro įspūdis, kad pasisekęs mano simfoninių kūrinių koncertas Baltimorėje buvo viena iš priežasčių. Baltimorės simfoninis orkestras 1968 metais išpildė mano Concertino Nr. 1 ir Piano koncertą Nr. 1, kurie publikos buvo šiltai sutikti ir muzikos kritikų gerai įvertinti.

— *Kodėl pasirinkote oratorijos formą?*

—Kaip žinote, oratorija yra muzikinis kūrinys, kurio tematika yra religinė, o išpildymo vieta — bažnyčia. Man atrodė, kad katalikiško universiteto šimtmečiui paminėti tiktų kūrinys, kuriame būtų religinės minties, didingumo ir įkvepiančio kilnumo. Taip pat maniau, kad jam pastatyti geriausia vieta būtų bažnyčia jau vien dėl to, kad man norėjosi vargonų su orkestru ir norėjosi ne koncerto salės, bet bažnyčios atmosferos.

— *Kodėl įjungėte baletą?*

— Norėjau didelio ir margaspalvio įvairumo tiek struktūros, tiek išraiškos prasme. Atrodė, kad būtų įdomu ir prasminga tą pačią mintį pavystyti tiek instrumentiniai, tiek vokaliniai, tiek vaizdiniai. Šioje oratorijoje turime du baletinius šokius. Juose bandome apjungti tradicinį oratorijos elementą su išraiškos šokio galimybėmis. Ta prasme ir dail. Bronės Jameikienės sukurti kostiumai yra viduramžių rūbo dvasioje, tačiau pritaikinti šiandieninio šokio nuotaikai ir reikalavimams.

— *Šioje oratorijoje dalyvauja nemaža lietuvių. Ar yra tam kokia ypatinga priežastis?*

— Sakoma, kad kraujas tirštesnis už vandenį. Pats būdamas lietuvis, norėjau pristatyti amerikiečių publikai ir kitus lietuvius, kurie man atrodė puikiai kvalifikuoti šiam uždaviniui. Tokiu būdu, kriepiausi į mūsų operos solistus: Stankaitytę, Mastienę, Barą ir Brazį. Jiems į pagalbą mielai atėjo Vasaitis. Alice Stephens sutelkė ir parengė merginų nonetą. Česlovas Rukuiža sutiko išspręsti šviesų problemą, o dail. Adolfas Valeška įdomiai įforminо sceną, impozantiškai ją dekoruodamas, kad gautųsi monumentalus efektas. Sumaniai ir ištikimai jam padėjo Romas Sakas.

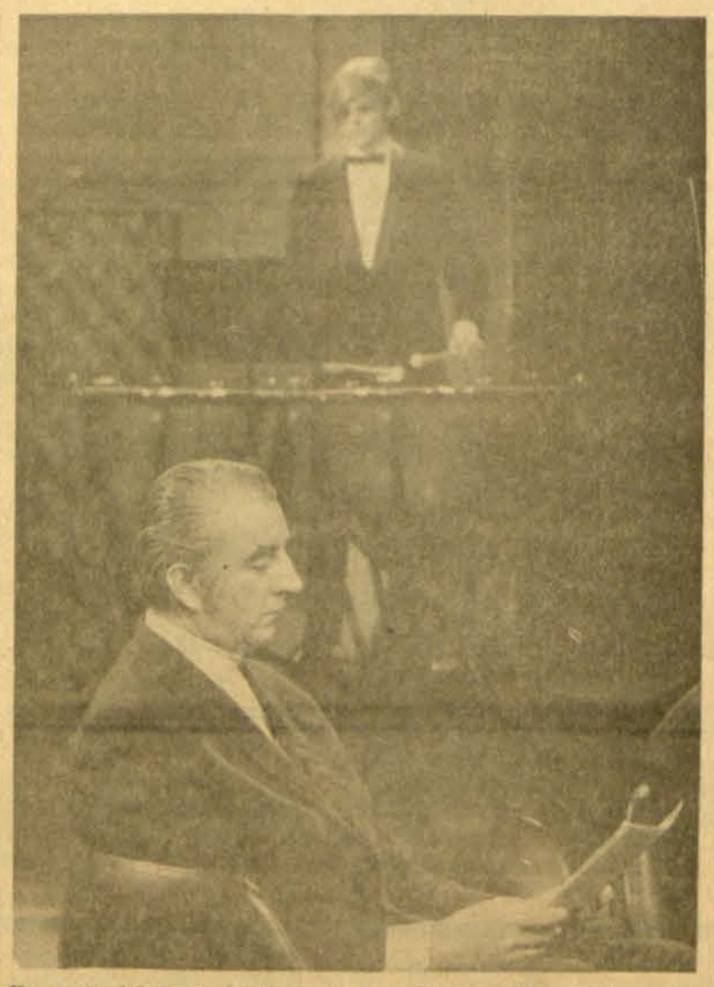

Kompozitorius Bruno Markaitis, S. J., oratorijos "100 saulių" autorius, repeticijos metu.

— *Jūsų oratorija "100 saulių" sulaukė labai didelio dėmesio tiek spaudoje, tiek televizijoje. Gal galėtumėte apie ją plačiau papasakoti?*

— Gal neklysiu teigdamas, kad dažnai vienas pasisekęs dalykas sudaro galimybes naujam projektui ir jo įgyvendinimui. Gal dėl to gimė ir priežodis, kad niekas taip nepasiseka, kaip pasisekimas. Tokiu būdu, neblogai pavykę koncertai ir rečitaliai Floridoje savotišku būdu nutiesė kelią kelioms galimybėms New Yorke: viena iš jų buvo mano Community Mass premjera Carnegie Hall, po kurios sekė kalėdinių giesmių ir "Kalėdų baladės" rekordavimai, o taipgi ir ekumeninės Mišios, pavadintos "Viešpaties vakarienė". Gal būt paminėtini yra trys platesni straipsniai Baltimorės "Sun" laikraštyje, du muzikiniai įvertinimai, keturi televizijos pasirodymai, ypatingai dvi pusvalandinės programos apie mano muziką "Man on the Move" ir trys ar keturios radijo programos. Po to sekė straipsniai apie mano kūrybą "Panorama" žurnale — Chicagos Daily News kultūriniame priede, Chicago Today ir Music žurnale.

Kai oratorija pradėjo artėti prie galo, televizijos stotys WGN, WTTW ir ABC pasiūlė galimybes miniatiūrinėms oratorijos premjeroms. Tokiu būdu ,vasario 9 dieną oratorijos fragmentai buvo pristatyti "Jim Conway Show", vasario 13 dieną—Chicago Festival programoje, WTTW-TV stotyje, o kovo 15 dieną — "Exposure", ABC.

Taip pat teko dalyvauti Lee Philip programoje, Mal Belairs ir du kartu Jack Eigen radijo valandose.

— *Oratorijoje dalyvauja ir skaitytojas. Kas atliks jo vaidmenį?*

— Ilgai svarstėme, kas geriausiai šiam uždaviniui tiktų. Manėme, kad skaitytojas turėtų turėti itin gražų, sodrų balsą. Galų gale, apsisprendėme už Jay Andres, kuris eilę metų vedė American Airlines "Music Till Dawn" radijo programą.

— *O kas parašė oratorijai žodžius?*

—Oratorijos teksto autorius yra mano geras draugas jėzuitas poetas Bert Akers. Mes esame sėkmingai bendradarbiavę jau anksčiau. Prieš penketą metų didelį įspūdį man padarė jo poema televizijai "The Minstrel", paskiau eilės "Kalėdų baladei". Šios oratorijos žodžiai pasižymi gilumu, šviežumu ir vaizdų originalumu.

— *Kokie Jūsų ateities planai?*

— Po "100 Saulių" premjeros grįšiu prie "Teen Age Symphony" pabaigimo. Šis kūrinys, nors dar nepabaigtas, bet jau sulaukė nemaža dėmesio tiek spaudos, tiek televizijos darbuotojų tarpe. Tikiuosi jį pabaigti prieš vasarą, kad būtų galima jį pristatyti, greičiausia televizijoje, rugsėjo ar spalio mėnesį. Be to, esu gerokai pasistūmėjęs su kitu kūriniu apie "Taiką", kurį taip pat taikau televizijai. Be šių darbų, esu pasižadėjęs dėstyti kompozicijos kursą šią vasarą Naujojoje Anglijoje. Taip pat turiu paskaitų ir savo kūrybos rečitalių ciklą tiek universitetų studentams, tiek įvairioms kultūrinėms organizacijoms.

Vertė J. B. A.

K. Daugėla Ryto migla
Nuotrauka Lietuvių foto archyvo konkurse apdovanota atžymėjimu

VLADAS ŠLAITAS

IDANT BŪTŲ LENGVIAU GYVENTI

I

Nabuchodonosaras graužė žolę ir pranašavo.
Nieko nauja išeit iš proto.
Nieko nepaprasta ar nekasdieniška.
Tačiau prieš mirtį atgauti protą ir pranašauti,
nėra nei paprasta,
anei kasdieniška.
Šimtmečiai ėjo ir dingo,
ėjo ir dingo,
bet Babilono karaliaus žiaurus likimas
pasiliko tarp mūsų.
Ką gi tai reiškia išeit iš proto?
Ar iš tikrųjų tai paprasta ir kasdieniška?
Ar išprotėjimas nieko neatneša nauja?
Kiek tai liečia mane,
aš esu įsitikinęs,
kad išprotėjimas
yra bausmė už blogai praleistą gyvenimą,
nes išprotėjimas
reiškia, jog Dievas palieka mus mūsų likimui.
Ir dabar,
kai rašau apie jį,
Babilono karalių,
aš matau jo didžiai iškankintą ir liūdną veidą,
kuris žiūri į mus kaip žiaurus ir baisus įspėjimas.

II

Kiekvienas žestas turi būti kilnus.
Kiekvienas kūno apsisukimas
turi būti grakštus ir galantiškas.
Kiekvienas kūno prisilietimas
turį būti be mūsų kūniško prakaito nuosėdų.
Lygiai kiekvienas mąstymas
turi būti skaistus ir be priekaišto.
Viskas priklauso nuo mūsų mąstymo.
Jisai privalo būti švariai užlaikytas.
Jisai negali būti daiktais užgriozdytas.
Jame negali būti daiktai netvarkingai išmėtyti.
Viskas privalo būt savo vietoje.
Vienas daiktas po kito daikto,
o ne dešimt daiktų iš karto.
Šitą mažytį pamokymą šičia išdėsčiau,
idant mums,
mirtingiesiems,
būtų lengviau gyventi.

PRIEŠKARINIS LAIKRODIS

Metai atneša palengvėjimą.
Vaikučių juokas už lango atneša džiaugsmą.
Žvirblių peštynės šiūkšlynuose atneša džiaugsmą.
Arba kačiukas prieš saulę atneša džiaugsmą.
Džiaugsmą be apskaičiavimo.
Džiaugsmą be išskaičiavimo.
Džiaugsmą, kuris priklauso tiktai senatvei.
Saulė leidžias. Bobulė snaudžia. Ir taip taikingai tiksi sienoje prieškarinės gamybos laikrodis.

Rugsėjo šeštadienis

BIRUTĖ PŪKELEVIČIŪTĖ

Ištrauka iš "Draugo" devynioliktąjį konkursą laimėjusio romano.

Pirmas skyrius

((Tęsinys iš praėjusio šeštad.)

Žiūrėjau, lyg apstulbęs. Kas tuos ratukus suka? Kur jie rieda?

— O jūs, nevidonai! — staiga sugriaudė ant slenksčio Rožė. — Aš juos, kaip savo vaikus, o jie mano skrynion!

Pagriebė Valerą ir mane už rankų ir ėmė tempti pro duris:

— Pas kleboną! Tuojau pas kleboną! Aš jums parodysiu!

— Tetule, tetulyte! — šaukiam mudu, bėgdami Rožei iš paskos. Valeras kitoj rankoj tebemosuoja pištalietu, o aš nepaleidžiu laikrodžio grandinės.

Kaip viesulai nurūkom per špitolės daržą, tiesiai per Rožės agurkus, išbaidydami į šalis vištas, ir stojom prieš klebono teismą. Rožė, kvapą vos atgaudama, išpasakojo, kaip tie piemenys, Gerulaitukas ir Skomantukas, įsilaužė skrynion, kaip amžinatilsio Jeronimo (duok, Dieve, jam dangų) pištalietą, kaip amžinatilsio grafo (duok, Dieve, jam dangų) dovanotą laikrodį...

Klebonas teisė trumpai, saliamoniškai. Nusuko Valerui ausį, atėmė iš jo pištalietą, švyst — ir užmetė ant aukšto, koklinio klebonijos pečiaus. Rožė tik aiktelėjo.

— Mano pečius — geriausia pištalietams vieta. Nestriūbauk, boba, džiaukis, kad buvo nenžtaisytas. Nes būtum jau nukeliavus pas amžinatilsį (duok, Dieve, jam dangų), Jeronimą.

O į mane pasilenkęs paklausė:

— Tai ką, Pranciškau? Nori būti horologista?

Pamatęs išpūstas mano akis, pliaukštelėjo man per petį ir nusijuokė:

— Laikrodininku, vyre! Laikrodininku! Ar norėtum?

Horologista! Koks nuostabus žodis! Ar norėčiau juo būti? Ar norėčiau varinėti tuos užburtus ratelius, ar norėčiau laikyti delne tą paslaptingą vielelę, plazdančią, kaip širdis? Horologista! Dėdė Serapinas man irgi atrodė pusiau burtininkas, bet jis buvo tiktai "herbalista". Visas jo vaistažoles, visus spalvotus miltus ir keisčiausių skysčių bonkutes atiduočiau už tą alsuojančią vielelę!

Vėliau, kai pradėjau mišioms tarnauti, sužinojau, kad klebonas Ksaveras Paransevičius laisvalaikiu pats taiso laikrodžius. Tur būt, dėl to ir mano ausis aną teismo dieną liko nenusukta. Netrukus tapau jo gizeliu ir įžengiau į magišką horologijos pasaulį.

Klebonas jau tais laikais buvo šeštą dešimtį peržengęs, bet dar tvirtas ir raudonskruostis. Juokdavosi, smarkiai į viršų galvą užkeldamas, ir juoko gale užburbuliuodavo, lyg tetervinas.

— Pranciškau! — sušukdavo jis, įeidamas į savo dirbtuvėlę, kurią buvo įsirengęs už klebonijos kanceliarijos.

— Adsum! Esmi! — turėdavau jam atsakyti.

Dešimtis metų vaikui laikrodininko dirbtuvėje gali apsisukti galva: alyvos lempelės, grąžtai ir tekintuvai, alūnas, potašas ir aqua regia, platina žalvaris ir sidabras, deimanto dulkės, Sibiro rubinai ir chrizolito akmenėliai...

Kiekvienas man užduotas darbas buvo pilnas paslapčių: kaip suminkštinti plieną, virinant jį košelėj iš jaunų česnakų ir riešutų aliejaus; kaip sulydyti aukso lapelius su medum, maišant juos stiklinė lazdele; kaip pasigaminti šveitimo šepetėlius, nuplaunant juos Katilijos muilu, paskui ištrinant kreida ir braukiant per rupios duonos riekę arba sauso kaulo korį...

Manau, kad net pats Albertus Magnus man nebūtų padaręs didesnio įspūdžio, atskleisdamas visus viduramžių alchemijos stebuklus.

Klebonas Paransevičius buvo didžiai šviesus vyras: jau tais laikais komplektavo "Journal Suisse d'Horologie" ir iš Anglijos buvo išsirašęs naujausias tekinimo stakles ir Guilmeto sinchrometrą. Jei kartais per daug arti prisilenkdavau prie lemputės, jis kartodavo Boerhave posakį, kuris man pasiliko atmintyje visam gyvenimui: "Laikrodininke, tebūna šalta tavo galva, o kojos šiltos!"

Ak, klebone Ksaverai! Mano meisteri ir bičiuli! Kur tu dabar?

Vėliau, grįžęs iš Suvalkų namo atostogoms, visados kunigą Ksaverą aplankydavau. Jei imdavau pasakoti apie gimnaziją, jis mane staigiai nutraukdavo:

— Ad rem, Pranciškau, ad rem!

Atseit, grįžkime prie laikrodžių.

Jį dar Lietuvoje palikau gyvą. Manau, kad tais laikais jis turėjo jau arti šimto metų. Buvo altarista, kunigas emeritas, Barčiūnuose, skurdžioj Vilnijos parapijoj. Ir įdomus gamtos fenomenas: jis taip nuseno, kad pamiršo skaityti! Mano vaikystės šviesa, mano horologijos genijus! Viešėdamas Barčiūnuose, pradėjau jį mokyti abėcėlės ir jis džiaugėsi, kaip vaikas, kad daro ... pažangą!

Kaip norėčiau dabar su kunigu Ksaveru, savo meisteriu, pasitarti!

Niekaip negaliu nustatyti diagnozės pono Mors laikrodžiui. Patikrinau svirtį, vibraciją ir balansą, naujai pervėriau šerno šerius per spyruoklės akį, tačiau neatrandu priežasties, kodėl jis sustojo.

Pradžioj net spyriausi ir nenorėjau to laikrodžio taisyti. Tuojau pat pamačiau, kad tai brangi retenybė, o aš, pagaliau, esu tik horologijos mėgėjas. Bet paskui pajutau didelį norą paliesti rankom jo mechanizmą.

Nesu matęs dailesnio stalinio laikrodžio. Sakyčiau, kad tai austriško empiro "Stockuhr". Jo bazė papuošta balto marmuro kolonom, lyg maža šventykla; viršus atbaigtas blizgančiais "ormolu" vainikais iš akanto lapų. Pats laikrodžio skritulys iškeltas virš kolonų ir jo viduryje įkomponuota Hefaisto kalvė, aplink kurią ratu sukasi valandų skaičiai.

Galėčiau lažintis, kad tai didžiojo Vienos meistro darbas ir vakar su padidinamu stiklu apžiūrėjau visą mechanizmą. Buvau tikras, kad kur nors rasiu parašą: Josef Rommel. Bet jokios inskripcijos jame nėra.

Stebiuosi, kaip ponas Mors jį man patikėjo.

— Pasitikėjimas, pone Gerulaiti, — pusė pasisekimo.

Nedrįsau klausti jo kilmės. Jis kalbėjo be akcento, bet jo lietuvių kalba buvo pernelyg gramatiška, pernelyg "išmokta" ir tatai jam teikė svetimumo atspalvio.

— Bet, suprask, tamsta, — bandžiau atsikalbinėti. — Aš esu tik parapijinis laikrodininkas, taisau paprastus, kasdieninius mechanizmas, kurie taip vienas kitam panašūs, kad man neteikia jokių problemų. Sutaisei vieną, sutaisei juos visus.

— Tikrai? Būtų laikas, pone Gerulaiti, jums bent vieną kartą susiremti su tikra problema.

Kai dabar tą pašnekesį prisimenu, tiesiog stebiuosi, kad mane labai traukė su tuo nepažįstamu, pirmą kartą sutiktu žmogum — kalbėtis.

(Nukelta į 4 psl.)

RUGSĖJO ŠEŠTADIENIS

(Atkelta iš 3 psl.)

Juoba, kad ponas Mors buvo dar jaunas vyras. Nors nebūčiau galėjęs apibrėžti, kokio jis amžiaus. Visa jo povyza dar turėjo jaunatviško liaunumo, tačiau jis laikėsi labai santūriai, beveik šaltai, lyg būtų ėjęs kokias svarbias pareigas. Jis buvo aukštas, tamsių plaukų ir labai balto veido.

Esu kažką panašaus pergyvenęs, kai Bostone lankiau muziejų ir sustojau ties vienu El Greco paveikslu: vienuolis-poetas Fray Hortensio Felix Paravicino... Štai, į ką mano svečias buvo panašus! Tik, žinia, jis vilkėjo ne vienuolišku abitu, bet tamsia eilute, labai gerai, bet labai konvencionaliai pasiūta.

Sakyčiau, jis buvo net dailus vyras, tik visai nesišypsjo. Bet kažkur toli, už lūpų kampučių, galėjai nujausti didelę ramybę: žiemos rytmečio giedrą, kai aplinkui spindi sniego krislai.

— Ar tai man, brangus pone, senatvėj galinėtis su didele problema? — numojau ranka.

— Senatvėj? Yra tik pradžia ir pabaiga. Yra tik Alfa ir Omega. Žinai, tamsta, tur būt, Dovydo psalmę: "Jis sotina tavo širdį ir tu jaunyn eini, kaip erelis."

— Ar tamsta esi teologas?

— Nesakyčiau. Bet mėgstu psalmes. Tad, sutarkime, pone Gerulaiti: užeisiu apie pietus. Pataisyk, tamsta, mano laikrodį ir dėl kainos nesilygsime.

— Aš nesu brangininkas. Nebent reikėtų naujų dalių.

— Nesikuklink, pone meisteri. Žinau, kad tamstos kaina bus labai aukšta. Jei norėtumėt man skambinti, užrašysiu savo telefoną.

Stalinis mano kalendorius jau kažkada bebuvo atverstas.

— Ar ne vis tiek? Viena ar kita diena, — bandžiau pasiteisinti.

— Ne. Kartais ne vis tiek, — nenuolaidžiai atsakė mano svečias ir ėmė rūpestingai skleisti kalendoriaus lapus, tarsi susimąstydamas ties kiekviena praverčiama diena. Pagaliau sustojo.

— Rugsėjo keturiolikta. Šeštadienis.

Ir lapo šone užrašė savo telefoną. Tada pakartojo:

— Rugsėjo keturiolikta. Tai mūsų diena. Tą dieną tamsta dirbsi tiktai man. Sutarta?

— Sutarta, — atsakiau.

Jis man ištiesė savo ranką:

— Tad, iki malonaus pasimatymo.

— Ar tamsta esi chicagietis? — išdrįsau paklausti.

— Ne. Bet turiu reikalų Chicagoje.

Ponui Mors išėjus, pastebėjau, kad ant stalo pasiliko jo plunksna. Norėjau jam šūktelėti pro langą, bet sodo takelis jau buvo tuščias. Negirdėjau nei nuvažiuojant mašinos. Matyt, jis atėjo pėsčias.

Apžiūrėjau jo paliktą plunksną. Ji buvo dailaus darbo, bet vietoj firmos vardo ant tamsiai mėlyno fono buvo išspausta viena sidabrinė raidė. Omega. Paskutinė graikų alfabeto raidė.

*

Užsižiebiu spiritinę lempelę. Bandysiu pasidaryti naują karūnos ašį. Turiu gero, kieto plieno, panašaus į tą, iš kurio gaminami virbalai. Jau vakar jį užgrūdinau, dabar turėčiau dar suminkštinti. Laikau virš liepsnos, pamažu sukinėju ir laukiu, kol metalas pasidarys šiaudo spalvos. Netrukus spalva ima tamsėti, ji jau panaši į raudono vyno spalvą. Dar laikau, dar sukinėjau, kol raudonumas staigiai pavirsta žydra spalva. Dabar turiu metalą atidžiai sekti, nes, vos pasirodys tamsiai mėlyna spalva, reikia plieną greitai įmerkti į vandenį.

Staiga mane perlieja šaltas prakaitas. Ir apima keistas silpnumas... Ne, naktiniai darbai niekad naudos neatneša! Užpučiu lempelę ir valandėlę sėdžiu, lyg aklas, kol akys vėl pripranta prie tamsos.

Kažkodėl man į galvą ateina istorija apie Bostono laikrodininką Simon Willard. Jis buvo jau labai senas, berods, devyniasdešimt trejų metų, jau nebegamino garsiųjų savo laikrodžių, bet per dienas sėdėdavo plačioj, medinėj kėdėj, vis dar tai vieną, tai kitą laikrodį nusikabindamas nuo sienos ir pasiklausydamas jo tiksėjimo. Rytais ir vakarais jo sūnus jam atnešdavo karšto romo, sutaisyto su saldžiais prieskoniais, ir sausainį. Senis tų momentų laukdavęs, kaip vaikas. Tačiau paskutinį rytą, kai sūnus jam vėl atnešė kasdieninį "rum-toddy", tėvas papurtė galvą, atstūmė nuo savęs stiklą ir tyliai pasakė: "Mandinę, senas laikrodis netrukus sustos."

Bet man dar toli iki senojo Willard amžiaus! Tik turiu pasipurtyti ir praeis tas keistas silpnumas, kuris mane staigiai apėmė prie spiritinės lempelės.

Pro duris matau savo lovą ir miegantį Sauliuką. Sieninis laikrodis rodo lygiai tris.

Tai pirmoji kanoninė valanda. Matutinum. Vienuolių valanda. Nors saulės tekėjimas dar toli, bet diena artėja.

Kartą buvau sustojęs trapistų vienuolyne ir, pamenu, kad toji, senoviškai apvaikščiojama pusiaunakčio apeiga man padarė didelį įspūdį: balti vienuolių abitai, juodi gobtuvai, mirganti žvakių liepsna ir grigalinis giedojimas:

— Jie neklausė Viešpaties balso ir
murmėjo savo palapinėse.
Tada, pakėlęs ranką, Jis prisiekė prieš
juos: tebūna jie pražudyti dykumoje.
Teįūna išbarstyta jų sėkla tarp tautų
ir teišsiblaško jie per žemes...

Plaukė psalmė apie Dievo gailestingumą ir rūstybę, lyg ją giedotų vienas, didelis balsas. Vienuolių veidai nuo žvakių šešėlių atrodė išdrožti medyje: griežtai ir kampuotai.

Po to man ilgai ausyse skambėdavo trapistų varpas: labai skardus, labai metalinis garsas.

Na, taip, juk viduramžių varpai buvo pirmieji bokštų laikrodžiai. Jie turėjo vienuoliams nuolatos priminti maldos ir darbo metą, kad nei viena valanda nenueitų veltui.

— Laikrodžiai išrasti žmonijos dvasinei gerovei, — prisimenu Cassiodoro žodžius ir einu prie lovos.

Atsargiai atsigulu šalia Sauliuko, kad jo nenubudinčiau.

Maloni rugsėjo vėsa dvelkia pro langą. Kaip gera, kaip lengva alsuoti! Mano silpnumas bus visai praėjęs. Bandysiu dar užmigti.

(Tęsinys šiandien išeinančioje knygoje)

Giuseppe Verdi – nemirtingasis operos genijus

KUSANDRA

Chicagos Lietuvių operos kolektyvas šiemet pasirinko Giuseppe Verdi operą "Likimo galia" - La Forza del Destino. Šis italas yra vienas iš operos garsiausių ir kūrybingiausių kompozitorių pasaulyje. Gimęs 1813 m. spalio 10 d. Le Roncole kaimelyje, krautuvininko šeimoje. Jis nėra kilmingųjų kilimo, gal todėl ir nuo pat jaunystės turėjo gyveniman veržtis daugiau ar mažiau savo jėgomis.

Pastebėjus jo nepaprastus įgimtus muzikinius gabumus, tėvai iš gimtojo kaimelio pasiuntė sūnų į netolimą didesnį Busseto miestelį, kuriame, vietinio prekybininko globojamas, jaunasis Verdi pradėjo privačias muzikos pamokas pas vargonininką Ferdinando Provesi.

Nepriimamas į Milano konservatoriją

Čia jaunasis Verdi atkreipė dėmesį, kada susirgus vargonininkui, atsitiktinai teko jį pavaduoti. Be patirties ir oficialaus mokslo jis puikiai improvizavo. Negana to, pirmas kompozicijas pradėjo groti vietinis orkestras, Busseto teatre prieš "Sevilijos Kirpėjo" operos pastatymą išpildoma pirmoji Verdi sudėtingesnė kompozicija. Miestelio šviesuomenė pradėjo jaunuoju genijumi didžiuotis, ir jį nutaria pasiųsti muzikinių studijų Milano konservatorijon.

1832 m. Milano konservatorija Verdžio nepriima, jos vadovybė pareiškia, kad Verdi studijoms jau per senas, neturi reikiamo muzikinio pasiruošimo ir aplamai jam trūksta įgimtų gabumų muzikai... Be abejo, jaunasis Verdi nepaprastai nusimena, nors rankų visiškai nenuleidžia. Jis ima privačias muzikos pamokas pas vietinį operos kompozitorių ir gabų muziką Vincenzo Lavigna. Čia jam pirmą kartą pasitaiko proga pasireikšti ir dirigentu Haydno ortatorijoje "Sutvėrimas".

Mirus jo pirmajam mokytojui ir Busseto bažnyčios vargonininkui Ferd. Provesi, Verdi nutaria grįžti į Busseto tikėdamasis gauti ten vargonininko vietą.

Pati pirmoji opera statoma La Scaloje.

Grįžęs į Busseto miestelį, Verdi jau randa katedron paskirtą naują vargonininką. Tačiau Verdžiui pavyksta gauti Filarmonijos orkestro dirigento vietą. 1836 m. [illegible] u. veda jaunystės dienų draugę Margaritą Barezzi, dukterį to paties prekybininko, kuris jam padėjo žengti pirmuosius muzikinio lavinimosi žingsnius.

Busseto mieste gyvendamas, Verdi nieko ypatingesnio nesukūrė, ir po 4 metų nutaria vėl keliauti Milanan, šiuo kartu jau kaip šeimos galva, susilaukęs sūnaus. Čia atsiveža ir pirmosios operos "Oberto" rankraštį. Toji opera su didelėmis kompozitoriaus pastangomis buvo pastatyta La Scalos operos rūmuose 1839 m. lapkričio 17 d. Visų nustebimui, šitoji pirmoji dar gana jauno kompozitoriaus opera susilaukė didelio pasisekimo, statyta keletą kartų scenoje ir garsiojo gaidų leidėjo Ricordi buvo išleista. Tai stebėtinas pats pirmasis jauno kompozitoriaus pasisekimas. La Scala su Verdžiu tada pasirašo sutartį sukurti dar trims operoms.

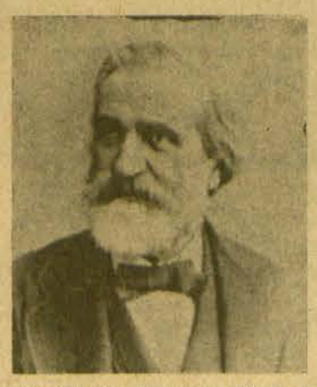

Kompozitorius Giuseppe Verdi, šiemet Chicagos Lietuvių operos statomos "Likimo galios" kūrėjas.

Pirmieji tragiški pergyvenimai

Gavęs La Scalos užsakymą, Verdi nutaria savo jėgas bandyti komiškoje operoje "Un Giorno di Regno". Darbą gerokai įpusėjus, jį užklumpa pirmieji tragiški pergyvenimai: Verdi suserga, staigiai miršta jo sūnus, pagaliau po 8 mėnesių miršta ir jo žmona! Todėl gal nereikia stebėtis, kad šitoji jo pirmoji komiška opera, kurta viename iš tragiškiausių Verdi gyvenimo laikotarpių, neturėjo jokio pasisekimo, nors La Scala ją ir pastatė 1840 m. rugsėjo 5 d.

Pritrenktas tų skaudžių asmeniškų ir kūrybinių nesekmių bei pergyvenimų, Verdi tiktai La Scalos vadovybės skatinamas sutiko bandyti laimę naujos operos kūrime. 1842 m. kovo 9 d. La Scala pastato jo sukurtą trečią operą "Nabucco". Šitoji opera tiesiog nustebino muzikinį pasaulį. Lygiai ji buvo ir tebėra mėgiama žiūrovų dėl nepaprastai puikių chorų, įspūdingų arijų ir gilios dramatinės minties.

Chicagos Lietuvių operos dirigentas Vytautas Marijošius su operos valdyba (1969-70), meno vadovais, solistais ir spaudos atstovais. Iš k. į d.: A. Smolinskas, dail. J. Daugvila, G. Kazėnas, K. Skaisgirys, S. Džiugienė, V. Marijošius, S. Lažauskienė, rež. P. Maželis, G. Bičiūnaitė. Stovi iš k. į d.: P. Naris, A. Kulys, F Daukus, J. Janušaitis, Vl. Butėnas, V. Juška, A. Stephens, J. Pužauskas, J. Vaznelis, D. Stankaitytė, A. Vasaitis, J. Vidžiūnas, V. Stropus, J. Str pus, J. Mockaitis ir V. Petrauskas.
Nuotrauka: Z. Degučio

Pora operų per metus

Nesistebėtina, kad, Verdi mirus, Milane 1901 m. sausio 27 d. jo laidotuvių procesijoje choras, vadovaujamas kito muzikinio pasaulio genijaus Toscaninio, giedojo iš Nabucco chorines dainas. Šitoji opera Verdį iškėlė tuo laiku į populiariausių kompozitorių eiles. 1844-1851 metų laikotarpyje Verdi sukuria 10 operų, kurių beveik visos turėjo nepaprastą pasisekimą. Jos ir iki pat šių dienų pirmauja visose pasaulio operos scenose.

Tačiau į nemirtingųjų kompozitorių eiles Verdi pateko su jo "Rigoletto" premjera Venecijoje 1851 m. kovo 11 d. Nuo to laiko jis jau nebe Italijos mėgiamiausias kompozitorius, bet išeina ir už gimtojo krašto ribų. Po Rigoletto iš eilės seka Trubadūrai, Traviata, I Vespri Siciliani, Simon Boccanegra, Kaukių balius, Likimo Galia, Don Carlos ir visų jų vainikas — Aida, kuri 1871 m. Kalėdų išvakarėse pastatyta Kairo mieste, Egipte.

15 metų pertrauka kūryboje

Pasiekęs savo viduramžio, Verdi materialiai jau buvo praturtėjęs. Sant' Agata kaimelyje, Polygumoje, jis įsigijo ūkį, kuriame praleisdavo vasarą, o žiemos metu gyveno ištaiginguose rūmuose Genujoj. 1859 m. jis antru kartu vedė gilaus muzikinio išsilavinimo Milano konservatorijos auklėtinę, "Nabucco" pirmo jo pastatymo solistę Giuseppina Strepponi, kurią ilgus metus pažinojo ir mylėjo. Jo vedybinis gyvenimas su antrąja žmona buvo labai laimingas, Signora Giuseppina kompozitorių giliai suprato ir jį ištikimai lydėjo visose jo su operų pastatymu surištose kelionėse.

Sukūręs "Aidą", Verdi per sekančius 15 metų nebesukomponavo jokios operos. Šiuo laikotarpiu sukūrė tiktai "Requiem", kuris iki pat šių dienų žavi tūkstančius klausytojų pasaulyje kiekvieno pastatymo metu. Jo "Requiem" ir mūsiškė Chicagos lietuvių opera labai įspūdingai pastatė.

Sulaukęs daugiau kaip 60 metų amžiaus, Verdi kūrybiškai jautėsi išsisėmęs. Jis laimingas ir patenkintas gyveno ūkyje. Jis pats ne kartą yra išsireiškęs, kad jeigu nebūtų nuėjęs kompozitoriaus keliu, tai būtų ūkininkavęs.

Galimas dalykas, kad Verdi ir būtų baigęs šitaip savo kūrybines dienas, jeigu garsus poetas, kritikas ir pats kompozitorius Arrigo Boito nebūtų pasiūlęs Verdžiui sukurti operą pagal Šekspyro dramos "Otello" jo parašytą libretą. Ji perskaitęs, Verdi vėl pajuto gyvą kūrybinį genijų savyje. Ir 1887 m. vasario 5 d. La Scalos scenoje jau įvyko premjera jo naujos "Otello" operos. Po tokios ilgos vieno garsiausių italų kompozitoriaus tylos, muzikinis pasaulis į šį pastatymą nukreipė ypatingą dėmesį.

Šitoji premjera Milano scenos istorijoje susilaukė nematytų ovacijų. Verdžiui įteiktas sidabrinis albumas su visais Milano gyventojų parašais, jis iššauktas publikos į sceną dvidešimt kartų, žiūrovų dauguma verkė, ovacijos buvo žodžiais nenusakomos. Karietą su kompozitoriumi žmonės patys nutraukė į viešbutį. Milanas ūžė visą naktį, ir dar 5 val. ryto minia šaukė ties viešbučio langais "Viva, Verdi! - Tegyvuoja Verdi!"

"Mano sąnariai nebetarnauja man..."

Poetas Boito dar įpiršo Verdžiui parašyti jo prieš mirtį paskutinę operą "Falstaffą, taip pat pagal Šekspyro kūrinius "Henrikas IV" ir "Linksmąsias Windsoro poniutes". Ši muzikiniame pasaulyje iškiliausia komiška opera taip pat pastatyta La Scalos scenoje 1893 m. vasario 9 d. ir susilaukė beveik "Otellui" lygių ovacijų.

Savo gyvenimo saulėlydyje Verdi sukūrė paskutines kompozicijas, religines oratorijas, pavadintas "Keturios religinės kompozicijos — Quattro Pezzi Sacri", "Ave Maria", "Stabat Mater", "Laudi Alla Vergine Maria" (Pagarbinimas Nekaltosios Marijos) pagal Dantės himno tekstą ir "Te Deum" — Tave, Dieve, garbiname. Jo priešmirtinis pageidavimas buvo, kad "Te Deum" kompozicijos tekstas būtų įdėtas į jo karstą ir jis pats būtų palaidotas šalia 1897 m. mirusios jo žmonos Giuseppinos Milane.

Šiai jo gyvenimo palydovei mirus, Verdi dar labiau palūžo tiek fiziniai, tiek dvasiniai. Jis prarado net norą gyventi. Paliko net savo ūkį, atsikėlė Milanan ir čia, jo paties žodžiais, vegetavo.

— Nors daktarai sako, kad esu sveikas, bet viskas mane vargina, — rašė Verdi laiške savo draugui 1900 metais. — Aš nebegaliu skaityti, nei rašyti, akys nebešviečia, klausa dar blogesnė. Ir šalia to, visi mano sąnariai man jau netarnauja...

Kartą, besirengiant viešbučio kambaryje, iškrito saga iš jo rankų. Pasilenkus jos ieškoti po lovą, kompozitorių ištiko paralyžius. Po šešių dienų, 1901 m. sausio 27 d. didysis operų kūrėjas G. Verdi užbaigė šios žemės kelionę.

● **Meninės fotografijos ir kino mėgėjai Vilniaus universitete įkūrė savo klubą, kuris šiuo metu apjungia 100 narių.**

Kas tik turi gerą skonį,
Viską perką pas Lieponį!
LIETUVIŲ PREKYBOS NAMAI
FURNITURE CENTER, INC.
J. LIEPONIS
Marquette Pk., 6211 So. Western PR 8-5875
Pirmadieniais ir ketvirtadieniais nuo 9 iki 9:30. Kitom dienom nuo 9 iki 6 val. vak. Sekmadieniais nuo 12 ik 5 val. vtk.

Chicago Savings and Loan Association
NEW RATES
FEDERAL SAVINGS AND LOAN INSURANCE CORPORATION — SAFETY OF YOUR SAVINGS INSURED
Sąskaitos apdraustos iki $20,000.
6% PER ANNUM OF $5000.00 OR MORE ON CERTIFICATES 2 Year Maturity
5¾% PER ANNUM ON CERTIFICATES OF $1000.00 One Year Maturity
5¼% PER ANNUM ON CERTIFICATES OF $1000.00 OR MORE 6 Month Maturity
5¼% PER ANNUM ON 90 DAY NOTICE PASSBOOK ACCOUNTS $100.00 Minimum
5% PER ANNUM ON ALL PASSBOOK ACCOUNTS
DIVIDENDS COMPOUNDED DAILY. PAID QUARTERLY.
Chicago Savings & Loan Assn.
JOHN PAKEL, Sr. Chairman of the Board
6245 SO. WESTERN AVE. TEL. GR 6-7575
HOURS: Mon. 12 P.M. to 8 P.M., Tues 9 to 4, Thuurs. and Friday 9 to 8, Sat. 9 to 12:30

Vandos Kanytės - Balukienės parodos atidaryme Čiurlionio galerijoje, Chicagoj. Priekyje galerijos direktorius skulptorius P. Aleksa, už jo toliau matyti dail. A Valeška, dail. J. Kelečius, pati dail. V. Kanytė - Balukienė ir kiti svečiai. Nuotr. V. Noreikos

Įspūdžiai iš Vandos Balukienės tapybos parodos

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Praeitą šeštadienį Čiurlionio galerijoje, Chicagoje, buvo atidaryta dailininkės Vandos Kanytės-Balukienės tapybos kūrinių meno paroda. Dailininkė jau antrą kartą pasirodo su savo individualia meno paroda toje pačioje galerijoje. Šį kartą parodoje yra išstatyti 48 akrilikos ir aliejaus paveikslai.

Pagrindinė parodos tema yra moteriška figūra. Šioje parodoje tą moterišką figūrą mes matome įvairiose pozicijose: sėdinčią, gulinčią, pozuojančią. Dailininkė mums ją daugumoj pristato kaip "nude", palikdama moters veidą abstraktų, neišryškintą. Tvirta ir laisva linija ji sumeta impresionistinę figūros formą, kuri nelabai aiški tarp įvairių pašalinių abstrakčių ornamentų. Tos moteriškos figūros yra priemonė, kuria dailininkė gali išreikšti savo linijos ir spalvų derinius, bet neatvaizduoti moters su visais žemiškais jausmais. Dailininkė nesprendžia jokių žmogiškų problemų ir nekuria jokių stiprių charakterių. Gal kiek daugiau parodoma tik moters vidinė nuotaika paveiksle "Rudens belaukiant", kur matome liudnoką, vyresnę moterį, sėdinčią ir susimąsčiusią.

Keturiasdešimt aštuoniuose parodos paveiksluose galima pastebėti įvairių meno srovių įtakas. Čia randame impresionistinių, ekspresionistinių, fovistinių ir abstraktan pasinešusių meno kūrinių. Vienuose paveiksluose dailininkės teptukas judrus ir neramus, išvedžiojąs tokias gyvas ir išraitytas linijas, o kituose jis net labai nejudrus, paliekąs sustingusių ir tiesių linijų pėdsakus, lyg juo čia būtų tapiusi visai ne ta pati ranka. Dailininkei charakteringos iš drobių besiliejančios pačios ryškiausios spalvos: raudona, žalia, mėlyna. Vienuose paveiksluose šios spalvos naudojamos su pereinamų spalvų šešėliais, o kituose jos dedamos viena šalia kitos be jokių šešėlių ir, atsisakius perspektyvos, paveikslas palieka dviejų dimensijų plokštuma. Nors dailininkė pasirenka rėkiančias spalvas, tačiau jos kūriniai nesukelia lengvumo, linksmumo ir grakštumo įspūdžio. Tiktai gamtos vaizdeliai linkę į lengvesnę nuotaiką.

Dailininkės Balukienės meno kūrinių paroda, kurioje vis pasikartojanti ta pati tema — moteriška figūra — nesuteikia parodai įvairumo, ji gerokai monotoniška. Kaip ir dauguma mūsiškių dailininkų parodų, ji nėra gili, nėra tokia, kuri verstų žiūrovą susimąstyti. Bet paroda yra gyva savo spalvomis, lengva savo kasdieniniu turiniu, aplietu paprastumo nuotaikomis.

Vanda Kanytė - Balukienė Išmančius
Iš parodos Čiurlionio galerijoje, Chicagoj

ARGI PRINCŲ LIETUVA?

VINCAS TRUMPA

Sulaukėme pirmojo tomo Encyclopedia Lituanica, kurios iš viso žada būti šeši tomai. Pagal pirmojo apimtį neatrodo, kad į šešis sutilps. Dailiai išleista, gražiai įrišta, gausiai iliustruota. Tikrai malonu pavartyti ir paskaityti. Tikras informacijos aruodas anglų kalba. Lauksime sekančių tomų.

Nesiimdamas čia rašyti šio tomo, kuris apima A-C raides, recenzijos, skubu su viena labai didele abejone. Redaktorius S. Sužiedėlis nutarė vietoje grand duchy ir grand duke of Lithuania rašyti grand principality ir grand prince of Lithuania. Įžangoje jis sako, kad angliškai didysis kunigaikštis ir didžioji kunigaikštija (jis vartoja kunigaikštystė) rašoma dvejopai. Jis sakosi, apsisprędęs už grand prince ir grand principality ir žada argumentus išdėstyti prie žodžio grand prince.

Nežinau, kokie tie argumentai bus. Gal jie įtikins? Bet tas argumentas, kurį jis jau dabar atskleidė, būtent, kad anglų kalboje tie terminai maišomi, labai abejotinas. Nežinau nei vieno rimto anglų kalba istorinio veikalo, kuriame būtų vartojamas terminas grand principality. O grand prince skamba kažkaip visiškai nežemiškai. Lyg koks šėtonas — didysis tamsybių princas! Nežinau nei vieno princo istorijoje, kuriam būtų duotas didžiojo princo titulas.

Kiekvienam aišku, kad anglų žodis duke kilęs iš lotynų kalbos žodžio dux, o duchy — iš ducatus. Turime šimtus viduramžinių lotyniškų dokumentų, kur Lietuva vadinama Magnus Ducatus Lituaniae, o jos valdovas—magnus dux Lituaniae. Žinome taip pat, kad žodis prince yra kilęs iš lotynų žodžio princeps, o principality — iš principatus. Bet niekur nesu užtikęs, kad Lietuva lotyniškai būtų vadinama magnus principatus Lituaniae. Tiesa, kronikininkai kartais Lietuvos valdovus vadino princeps, bet ne princo prasme. Ta pačia prasme jie juos kartais vadindavo ir rector, ir rex, ir regulus ir t. t., bet irgi ne tikslia rektoriaus, karaliaus ar karaliuko prasme. Princas niekados negali būti visiškai savarankiškas, nei princas Pilypas, net nei Monako princas. Tuo tarpu kas išdrįstų tvirtinti, kad Lietuvos didieji kunigaikščiai buvo nesavarankiški! Didysis kunigaikštis, magnus dux, Grossherzog, grand duke dėl to ir gavo šį titulą, kad jis buvo visiškai savarankiškas valdovas. Vytautas tik tada pradėjo tituluotis magnus dux, kai jis pasidarė savarankiškas. Vadinti jį princu arba net ir didžiuoju princu būtų tikrai jo paženiminas.

Dėl šių ir kitų motyvų manyčiau, kad "grand prince" ir "grand principality" įvedimas į Encyclopedia Lituanica yra grynas nesusipratimas, ir nuo II tomo reiktų juos iš ten išveisti. Nebus sunku pirmojo tomo kada nors naują pataisytą laidą išleisti.

Nežinodamas visų redaktoriaus argumentų, esu linkęs įtarti, jog kažkieno buvo pakišta visiškai klaidinga mintis, kad princas yra aukštesnis už duką. Istoriškai tai visiškai klaidinga nuomonė jau vien dėlto, kad tai visiškai nelyginamos sąvokos. Mūsų kunigaikščių negalima lyginti su kokiais ten Valijos princais. Įtariu taip pat, kad visiškai be reikalo buvusieji karaliaus šalininkai dabar nori praljsti su princo idėja.

KRONIKA

● **Kultūrinė popietė Jaunimo centre, Chicagoj, sekmadienį** (III. 15) buvo surengta Lietuvių foto archyvo. Tam proga buvo Paryžiuje gyvenančio mūsų grafiko **Žibunto Mikšio** darbų išleidimas skaidrių kolekcijos pavidale (leidėjas Lietuvių foto archyvas) ir nuotraukų konkurso rezultatų paskelbimas.

Popietės dalyviai turėjo progos ekrane pamatyti įgudusio menininko ranka ir širdimi sukurtus Ž. Mikšio ex-librisus. Pavyzdžius lydėjo gana išsamus žodis aplamai apie ex-librisus ir apie kiekvieną rodomą ekrane. Šią tiesiog akademinę paskaitą apie ex-librisus popietėje skaitė Dalia Kolbaitė, neseniai grįžusi Chicagon iš Paryžiaus, kur studijavo meno istoriją.

Lietuvių foto archyvo nuotraukų ir skaidrių rengto konkurso rezultatus pranešė daugiausia šiuo konkursu besirūpinęs Algirdas Grigaitis. Spalvotų skaidrių konkurse pirmąją vietą laimėjo J. Prapuolenis, antrąją — A. Jelionis, trečiąją — J. Sablauskas. Atžymėjimus už atskirus darbus gavo: K. Daugėla, A. Jelionis, J. Sablauskas ir G. Valiūnienė. Už nuotraukas pirmąją premiją atžymėtas taipgi J. Prapuolenis, antrąja — K. Daugėla, trečiąja — V. Kaulius, S.J. Atžymėjimai dar teko K. Daugėlai, J. Kasakaičiui ir J. Prapuoleniui. Kitą šeštadienį apie šį konkursą parašysime plačiau.

● **Lietuviai tarptautiniame muzikos leksikone.** Metų pradžioje spaudoje pasirodė žinia, kad Riemann "Musiklexikon" paprašė komp. J. Žilevičiaus parūpinti lietuvių muzikų biografijas šiai vokiečių kalba leidžiamai muzikos enciklopedijai.

Komp. J. Žilevičius sutiko būti bendradarbiu, bet kai buvo pradėta ruošti medžiaga pagal gautas instrukcijas, pasirodė, jog parūpinti biografijas anglų, vokiečių ar prancūzų kalba, dargi su iliustracine medžiaga (fotostatai, nuotraukos, gaidos ir kt.), susidaro daug išlaidų. Lėšų tokiam reikalui muz. archyvas neturi nei cento. Reikėjo tuoj gauti tam reikalui lėšų, nes visa medžiaga reikėjo pristatyti iki kovo 1 d. redakcijai, kad ji žinotų kiek aplamai gaus lietuviškos muzikologijos. Pirmas tomas išeina šį pavasarį.

Sudarius bendrą sąrašą, numatytų leksikonan kandidatų buvo arti 30. Kitus nurodė pats redaktorius. To paruošimui buvo reikalinga apie 500 dol.

Į spaudoje paskelbtą tragišką padėtį niekas nereagavo, išskyrus visuomenininką Alb. Dzirvoną, kuris perteikė reikalą inž. E. Bartkui, Alto pirmininkui. Tada buvo išrašytas 200 dol. čekis. Vėliau iš Lietuvių fondo dar buvo gauta 500 dolerių.

Verčiant lekskonui surinktąją medžiagą anglų kalbon talkino Saulė Jautokaitė. Tokiu būdu, atrodo, galima tikėtis, kad šiame tarptautiniame muzikos leksikone bus patalpinta apie 30 mūsų muzikų biografijos.

● **Vilniaus universiteto kraštotyrininkų klubas "Ramuva"** suruošė M. Mažvydo vakarą Vilniuje. Apie Mažvydą, jo darbų reikšmę ir literatūrinę kalbą paskaitą skaitė dr. J. Palionis. Mažvydo laiškų ištraukas paskaitė prof. J. Lebedys. Buvo išpildyta ir senųjų muzikos autorių kūryba.

● **Lenkijoje gegužės mėnesį** vyks lėlių teatrų festivalis, į kurį vyksta ir Lietuvoje veikiąs lėlių teatras.

● **Kurklių (b. Ukmergės apskr.) dūdų orkestras** buvo įsteigtas prieš 40 metų. Jį suorganizavo Juozas Alekna, dabartinis Anykščių vaikų muzikos mokyklos mokytojas. 1929 m. orkestras buvo naujomis dūdomis sustiprintas.

DAŽYMAS
Iš vidaus ir iš lauko
Teisingos kainos. Švarus darbas.
TEL. 499-1994

Kviečiame į talką!

Lietuvių Enciklopedijos leidykla, išleidusi eilę vertingų ir kažin ar bepakartojamų leidinių, iš naujo kviečia įsijungti prie ENCYCLOPEDIA LITUANICA, kurios bus 6 tomai. I-sis tomas yra jau išleistas. Maloniai kviečiame į talką ją užsiprenumeruojant.

Čikagoje prenumeratas priima: Draugo Naujienų Barcaus, Margučio, Jaunimo Centre pas p. Rožanską įstaigose. Marginių ir p. Tvero krautuvėse.

Iš anksčiau išleistų leidinių dar turime:

1. Lietuvių Enciklopedija — 36 tomai.
2. Vinco Krėvės Raštai — 6 tomai
3. Mūsų Lietuva — 4 tomai.

Tai yra vertingos dovanos bet kuria proga. Jų kainos yra žemos, leidžiant dabar kaštuotų beveik dvigubai. Nedelsiant užsisakykite, nes atsargos yra nedidelės.

Adresas:

JUOZAS KAPOČIUS
361 W. Broadway, P. O. Box 95,
So. Boston, Mass. 02127, USA.

Tel.: leidyklos (617) 268 7730,
Namų (617) 282-2759. (sk.)

Perskaitę Draugą, duokite kitiems pasiskaityti.

Velykinės Kortelės

RUSTCRAFT IR NORCROSS gamybos
Kiekvienai giminei ir draugams
DENNISON'S VELYKŲ PAPUOŠIMAI IR DOVANŲ ĮPAKAVIMAI
VELYKINĖS KORTELĖS SVETIMOMIS KALBOMIS
DIRMAVONĖS ir KOMUNIJOS KORTELĖS

IAMA STATIONERS
"THE SHOP U-NEED" "THE SHOP U-NEEK"
6305-07 So. Kedzie Tel. PR 6-9102
Dovanos, Kortelės, Knygos, Rašt. Reikmenys ir Dennison Prekės

GERIAUSIA DOVANA — OFICIALI — PILNAI GARANTUOTA
DOVANŲ PAŽYMĖJIMAI Į LIETUVĄ
(JAV Doleriais arba labiau pageidaujamais rubliais)
Su DOVANŲ PAŽYMĖJIMAIS, jūsų giminės gali pirkti USSR bet ką jie nori už pusę kainos ar ir mažiau.
SVARBU! Priimame užsakymus automobiliams.
REIKALAUKITE MŪSŲ NEMOKAMO KATALOGO.
INTERTRADE EXPRESS CORP.
125 East 23rd Street, Second Floor
New York, N. Y. 10010 — Tel. 982-1530

HIGH RATES
Paid Quarterly
5% PASSBOOKS
5½% $1,000 minimum INVESTMENT BONUS PLAN
6% $5,000 minimum 2 YEAR CERTIFICATE
5¾% $1,000 minimum 1 YEAR CERTIFICATE
INSURED
Savings Insured to $20,000
Highest reserves
BRIGHTON SAVINGS & LOAN ASSOCIATION
4071 Archer Avenue Chicago, Illino.s 60632

1970 Chrysler Newport
Kaina nuo $2,995.00
NEWPORT — 300 — NEW YORKER

Newport 2-dr. Hardtop
BALZEKAS MOTOR SALES, INC.
4030 Archer Ave. - Phone VI 7-1515

NOW We Offer To Savers
ON SAVINGS CERTIFICATES OF $10,000. OR MORE, 2 YEAR MATURITY 6% PER ANNUM
ON SAVINGS CERTIFICATES OF $7,000. OR MORE. 1 YEAR MATURITY 5¾% PER ANNUM
ON SAVINGS CERTIFICATES OF $5,000. OR MORE. 6 MONTH MATURITY 5¼% PER ANNUM
REGULAR PASSBOOK ACCOUNT Paid and Compounded Quarterly 5% PER ANNUM
Rate effective Apr. 1, 1970
NOW INSURED TO $20,000
SAVE AT Mutual Federal Savings and Loan Since 1905
INSURED
2212 W. CERMAK RD., CHICAGO, ILLINOIS 60608
Peter Kazanauskas, President Tel. 847-7747

FRANK'S TV and RADIO, INC.
3240 SO. HALSTED STREET Telef. — CA 5-7252
DIDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIJOS, RADIO, STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAISYMAS
SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI

NAUJI LEIDINIAI

****

● **Bronys Raila, DIALOGAS SU LIETUVIAIS.** Akimirksnių kronikos 2. Išleido Lietuvių Enciklopedijos leidykla 1970 m. Iliustruota dail. Kosto Jezersko. Tiražas 1000 egz. Knyga didelio formato, kietais viršeliais, 560 psl., spausdinta Lietuvių Enciklopedijos spaustuvėje, 361 West Broadway, So. Boston, Mass. 02-127, kaina 7.00 dol., gaunama ir "Drauge".

Vargu ar suklysime, sakydami, kad iš visų laikraštininkų mūsų išeivijos spaudoje per pastaruosius pora dešimtmečių daugiausia ir vis "degančiomis temomis" yra prirašęs Bronys Raila. Tai jau bent keliom gentkartėm pavyzdys tokios nepavargstančios plunksnos, o ką jau bekalbėti apie šmaikštų žodį, apie problemos pastatymą aštriu kampu, apie miniatiūrinės temos išplėtimą (ir nebūtinai blogąja prasme) į visą žurnalistinę studiją ir t. t. ir t. t.

Užgirtinas Bronys Raila (tegu su jo išvadomis ir tezėmis daug kur ir nesutinkant), kad jis vis sugebėjo savo periodikoje skelbtus raštus laiks nuo laiko surinkti vienon kupeton ir išleisti atskiromis knygomis. Taip atsirado jo straipsnių rinkiniai: Tamsiausia prieš aušrą (1960), Iš paskendusio pasaulio (1962), Laumių juosta (1966). Ir tenka tik apgailestauti, kad niekada savo gyvenime tokiu savo laikraštinių straipsnių surinkimu atskiruose leidiniuose nesirūpino nei Šimutis, nei Grigaitis, nei Bačiūnas, nei kiti vyresnieji. Parankiai vienoje vietoje tada turėtume spalvingą tam tikros epochos portretą, gal net įvairesnį ir ugningesnį negu jis paprastai būna jau atokiuos ir atvėsusiuos atsiminimuos.

Manau, kad ateityje kiekvienas, kas tik istoriko ar ir šiaip literato humanitaro smalsumu nores žvilgterėti į šiandieninį lietuvių išeivijos bruzdėjimą, negalės jokiu būdu apsieiti be B. Railos laikraštinių straipsnių, sukauptų dar ir labai parankiai atskirose knygose.

Nededant ir neieškant čia kokio nors lygybės ženklo, Bronio Railos straipsniuose užsimintos temos, aktualijos, visa ta jo polemika su visais, visas tas tirštimų graibstymas, ne visada ir vandenį nusunkus, ne kartą savotiškai primena Vinco Kudirkos "Tėvynės varpų" publicistiką. Atrodo, kad ir B. Railos šio žanro raštų prasmė ir amžius yra ir bus gana panašūs.

Naujoje stambioje B. Railos straipsnių knygoje "Dialoge su lietuviais", be pratarmės "Kroniininko mozaika," yra šie platūs skyriai: Knyga, kaip sniego gniūžtė, Hitlerio žvirgždai, Tėviškė be tėvynės, Atsakomybė, Mes ir pasaulis, Negalvojimo ir išvaikymo šūkiai, Juristai ir gyvenimas, Skerspiūvis per samanotą bakūžę ir Kova dėl laisvės: kas tai būtų? Kiekviename iš tų skyrių yra daugiausia vėl po keliolika straipsnių, kurie pravers ne vien tik istorikui ateityje, bet ir dar viskam apetito nepraradusiam dabartyje.

Akimirksnių Kronikos 2

Bronio Railos knygos aplankas, piešta Kosto Jezersko.

● **Vytautas Bagdanavičius MIC, CULTURAL WELLSPRINGS OF FOLKTALES.** Translated from the Lithuanian by Jeronimas Žemkalnis. Published by Manyland Books, Inc. 84-39 90th St., Woodhaven, N. Y. 11421. Library of Congress Catalog Card No.: 70 - 92107.

Knyga yra 1966 m. Lietuviškos knygos klubo išleistų "Kultūrinių gelmių pasakose" I d. angliškoji versija, papildyta vienu — aštuntuoju skyriumi: The Lithuanian Tale and Its Analysis. Autoriaus taikinys šioje studijoje nėra kokia nors grynai lyginamoji folkloristika, bet ir gana drąsus užmojis, pasigavus įvairių tautų pasakose randamą Mokytojo ir Mergelės Marijos motyvą paekskursuoti drauge ir po teologijos, ir filosofijos, ir istorijos laukus.

Pasaulinio garso mitologijos ir religijų lyginimo prof. Mircea Eliade (skaito paskaitas ir Chicagos universitete) apie šią V. Bagdanavičiaus knygą sako: "In this erudite and audacious book, Father Bagdanavičius presents a comparative analysis of several Lithuanian tales, an analysis that will certainly evoke many long and stimulating discusions."

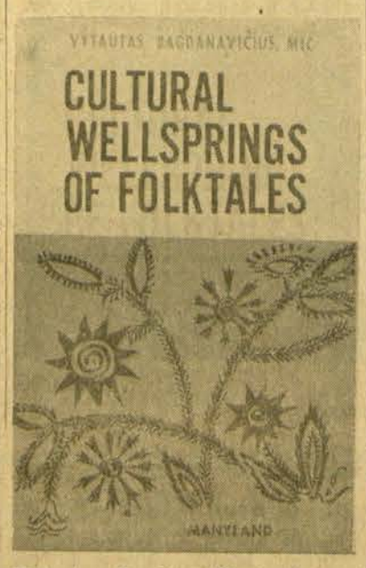

Vytauto Bagdanavičiaus knygos aplankas, piešta P. Jurkaus.

Aplamai, šios visos studijos prasmė mums lietuviams yra maloni dar ir tuo, kad autorius šalia kitų tautų pasakos variantų įpina ir lietuviškuosius. Ogi apie mūsų tautosaką tas pats garsusis Mircea Eliadė sako: "Lithuanian Folklore is one of the richest in Europe".

Knygos kaina 5.00 dol., gaunama ir "Drauge".

● **MŪSŲ VYTIS, 1969 m. Nr. 3.** Leidžia Akadem. skautų sąjūdis. Redaguoja Ramunė Kviklytė, 5747 S. Campbell, Chicago, Ill. 60629. Administruoja Jonas Tamulaitis, 6744 So. Oakley, Chicago, Ill. 60636. Prenumerata metams: JAV ir Kanadoje $5.00, Anglijoje 1 sv., kitur $2.00.

Apie Akademinio skautų sąjūdžio ateitį žurnale kalba fil. dr. inž. Jurgis Gimbutas; bendravimą su kraštu liečia Vitalija Ruibytė, o apie pasimetimą ir veiklos atnaujinimo galimybes rašo Algis Lapšys. Duodama apsčiai informacijų iš lietuvių skautų praeities ir šiandieninės akademikų veiklos, visa tai pailiustruojant nuotraukomis.

FILMŲ ĮVAIRUMAI

Stipri gen. Pattono biografija

STASĖ SEMĖNIENĖ

Tiek šiame krašte, tiek Europoje plačiai praskambėjo gen. Pattono vardas II pasaul. karo metu. Ar kas gali užmiršti jo drąsuolišką žygį paskui nacius — vokiečius per visą Europą ir Afriką, kuri paliko Rommelio žlugimo vieta? Dar ir dabar daugely glūdi susižavėjimo kibirkštis tokio kalibro karžygiais, nors ir labai arogantiško atspalvio.

Tačiau nepadarykime klaidos, manydami, kad spalvotasis "Patton" yra antikariškas filmas. Anaiptol. "Oh, What A Lovely War" buvo karo pajuokimas — farsas. Čia gi priešingai. Tačiau šis, stipriai pastatytas techniškai, meniškai ir vaidybiniai, yra nepaprastai protingai surežisuotas filmas ir taip užtikrintai siekiąs savo tikslo, kad jis padaro karą savo priemone, o ne — pagrindine tema. Susuktas Ispanijoje, filmas nėra apie karą, o tik apie Pattoną karo metu. Ir tai yra viena pačių geriausių ekrano biografijų, bet kada pastatytų.

Patton vedė karą kaip įdūkęs maestro, diriguojąs milijoninio sąstato orkestrui, laukiniškai grojančiam "1812 uvertiūrą".

Patton, karys iš prigimties, mylėjo karą ir neturėjo apie jį jokių iliuzijų. Netašyta kalba buvo jo kasdieninė draugė. Jis buvo ugningas, pilnas pasigyrimo, kietas, žiaurus bailiams, o tačiau švelnus, kaip gail. gail. sesuo, sužeistiems drąsuoliams.

Jis kartu buvo besididžiuojąs, išpruses moksluos, o prancūzų kalbą vartojo taip laisvai, kaip laisvai skraidė jo kareivinių keiks mažodžiai.

Europoje tarp 1944 rugp. 1 ir 1945 geg. 9 Pattono intensyviai vedama III-oji armija išvadavo 12,000 miestų ir kaimų, pražygiavo 1,225 mylių per 291 d., peržengė 24 didesnes upes ir paėmė šimtus tūkstančių priešų belaisvių.

— Amerikiečiai niekad nepralaimėjo ir niekados nepralaimės karo, nes vien tik toji mintis apie pralaimėjimą yra amerikiečiui nepakenčiama. — griaustiniu griaudė Patton.

Francis Ford Coppola ir Emund H. North pagrindė ekrano tekstą medžiaga iš "Patton: Ordeal and Triumph" Ladislaso Fargo.

George C. Scott, vaidinąs vulkanišką Pattoną, pats būdamas milžiniško pajėgumo aktorius, dramatiško išradingumo, perkėlė Pattoną į gyvenimą ryškiai ir neišdildomai.

Derėtų priminti jaunesniajai kartai, karingai atsižadančiai karo, kad Patton nepakentė veidmainystės. Jis kovojo dėl savo įsitikinimų kruviname kare, kurį reikėjo vesti bet kuria kaina.

Kaip tikrasis Patton reaguotų į savo biografiją ekrane, sunku būtų pasakyti ar bent spėlioti. Tačiau gen. Omar N. Bradley, kurio viršininkas buvo Patton, o vėliau Bradley Pattono, pamatęs filmą, "įsakė" gamintojui Frank McCarthy: "Tik nepakeisk nė menkiausios detalės".

Gabus aktorius Karl Malden užtikrintai čia vaidina ir gen. Bradley rolę.

"Patton" yra 3 val. ilgumo, tačiau stebėtinai nekomplikuotas filmas, perduodąs savo pasakojimą švariomis, paprastomis scenomis. Tačiau "Patton" paprastumas neveda prie subtilumo netekimo, netgi priešingai. "Patton" yra ir parašytas ir surežisuotas, siekiant tobulumo.

Šis retai šiais laikais puikus filmas yra pilnas humoro, ne pigaus, bet pagyrimo verto. Daug tokio humoro išplaukia ir iš Scott nuostabios vaidybos.

Grįžtant prie aktoriaus George C. Scott vaidybos, ji yra taip puiki, kad, atrodo, jog aktorius ne vaidina, bet gyvente gyvena savo rolę. Tokį rolės įsigyvenimą buvome papratę stebėti aktorių Rod Steiger ir Marlon Brando vaidyboje. 6 pėdų Scott, 1961 m. atsisakęs Oscaro nominacijos kaip ant raeilis aktorius filme "The Hustler", greičiausiai gaus užsitarnautą premiją už atvaizdavimą to ugnį ryjančio, rūgštaus liežuvio armijos vado — modernaus karo dievo George S. Patton Jr. Norėdamas nupiešti autentišką portretą to kontraversinio žmogaus: komplikuoto, prieštaraujančio, mistiko, poeto, giliai religingo vyro, pilno brutalumo ir tuo pačiu metu švelnumo, užsispyrusio, žiauraus ir kartu gana paprasto, Scott ne tik dvasioj, bet stengėsi įgyti ir fizinio panašumo, kas jam vispusiškai pasisekė.

Ir taip "Patton" yra filmas, kurį visa šeima gali džiugiai žiūrėti ir stebėtis, kad galima tiek daug malonumo išsinešti, pamačius tą karišką filmą.

● **Panevėžio dramos teatras** vasario mėn. pastatė M. Bulgakovo pjesę "Didysis prologas" (Turbinų dienos). Režisavo J. Miltinis, muziką parašė komp. T. Makačinas.

● **Vilniuje išleista šeštoji V. Krėvės kūrybos knyga, "Dainavos šalies senų žmonių padavimai".** Knygos tiražas — 15,000 egz.

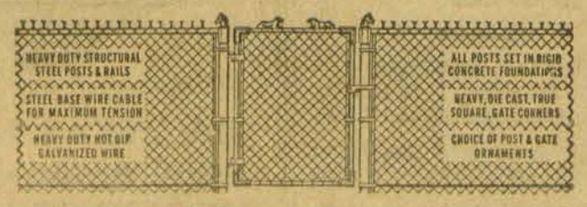

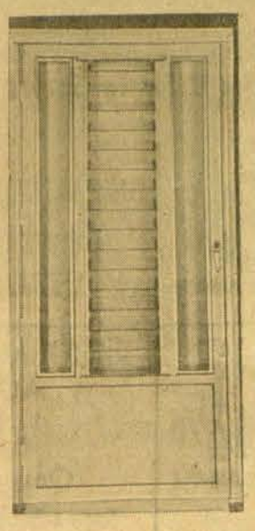

ALUMINIJAUS RYNOS (Gutters) vandens nubėgimui.
Nerūdija ir nereikia dažyti.

TVOROS: įvairiausio aluminijaus, plastikos, plieno, įvairių spalvų.

STOGELIAI

DURYS - LANGAI: įvairių spalvų ir kainų — K. Butkaus konstrukcijos.

Naujausi žieminiai balto emalio ir "stainless steel" langai.

FORMICA KABINETAI

KOSTAS BUTKUS
Telef. — PRospect 8-2781

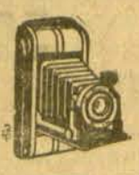

MARQUETTE PHOTO SUPPLY
IR MĖGĖJAMS

Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių filmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmad. ir ketvirtad. vakarais iki 9 val.

REIKMENYS FOTOGRAFAMS
3314 West 63rd Street
Chicago, Illinois 60629
Telef. PRospect 6-8998

Foto V. MAŽELIS

- vestuvės: spalvota ir juoda balta (gali vykti ir į kitus miestus)
- portretūra
- meno darbų nuotraukos ir kiti foto patarnavimai

Tel. — HY 7-4677
422 MENAHAN STREET — RIDGEWOOD, N. Y. 11237

WAGNER & SONS
Typewriters — Adding Machines — Checkwriters
Nuomoja — Parduoda — Taiso
NAUJOS NAUDOTOS
Virš 50 m. patikimas patarnavimas
NAUJOJE VIETOJE
5610 S. Pulaski Rd., Tel. 581-4111

MOVING
Perkrausto baldus iš arti ir toli.
A. BENIULIS
Chicago, Ill. 60629. Tel. RE 7-7083

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY
Manufacturers

Rankomis išpiaustyti paveikslų rėmai—pritaikintni paveikslams ir skelbimams rėmai—metalu aplieti rėmai.
2400 So. Oakley Ave., Chicago
Tel. VIrginia 7-7258 - 59

SPECIALI KAINA
$15.00
Pusmetinis sušukavimas $10
Pilnna kaina .....
MODERN IMPRESSION COIFFURES
THERESE RIZZONE, sav.
6655 S. Mozart — Tel. 776-7126
½ bloko į vak. nuo California ant 67-tos
Antr., treč. ir šešt. 9 iki 5:30
Ketv. ir penkt. 9 iki 9. Sekm. ir pirm. uždaryta.

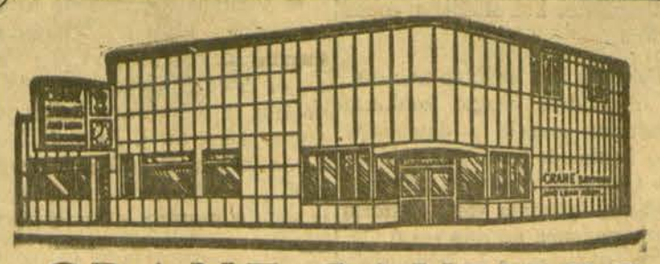

CRANE SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.
2555 West 47th Street Tel. LAfayette 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

5¼% Mokamas už Vienų Metų Certificatų sąskaitas Minimum $5,000.00

4¾% Naujas aukštas dividendas mokamas už investavimo sąskaitas

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMČIUS NUO 1 D
Dividendai mokami sausio ir liepos mėn. 31 d.

VALANDOS: PIRMAD. ir KETVIRTAD. .... 9 v. r. iki 9 v. v.
ANTRAD. ir PENKTAD. ..... 9 v. r. iki 5 v. v.
ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta

since 1914...

MIDLAND B-vė patarnauja taupant ir duodant namams įsigyti paskolas. Dėkojame už pasitikėjimą ir esame pasiruošę Jums patarnauti ateityj. Sąs-tos apdraustos iki $20,000.00.

Frank Zogas, President

MIDLAND SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION
4040 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
PHONE: 254-4478

5% PASSBOOK SAVINGS — o — All Accounts Compounded Daily — Paid Quarterly

6% 2-YEAR SAVINGS CERTIFICATES (Minimum $5,000)

LUIZ AUTO REPAIR
6643 S. KEDZIE AVE., CHICAGO, ILL. 60629
TELEF. — 436-3699
KAROSERIJOS, SPARNŲ (FENDER) TAISYMAS IR DAŽYMO DARBAI
Atliekami tiksliai ir nebrangiai.
Savininkas Aloyzas A. Kuniskas

Mūsų erdviose patalpose turime didžiausį pasirinkimą visų moderniškų baldų, elektrinių krosnių, radijo ir televizijos aparatų, šaldytuvų ir kitų namams reikmenų.

LIETUVIŲ ĮSTAIGA
ROOSEVELT FURNITURE CO.
F. A. RAUDONIS ir N. BERTULIS
2310 W. Roosevelt Road Tel. SEeley 3-4711
Atdara pirmad. ir ketvirtad. 9-9 val.; antrad., trečiad. ir šeštad. nuo 9 iki 6 val. sekmad. atdara nuo 11 iki 4:30 val. po pietų.

Siuvimo Mašinos – Dulkių Siurbliai

- BERNINA
- NECCHI
- ELNA
- VIKING
- PFAFF
- SINGER

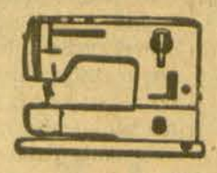

ELECTROLUX
HOOVER
EUREKA
KIRBY
ROYAL
IR KT.

Parduodame, nuomojame ir taisome siuvimo mašinas, dulkių siurblius prieinamomis kainomis ir sąlygomis. Turime dalis. Aptarnaujame Chicagoje ir priemiesčiuose.

B and B DISTRIBUTING COMPANY
A to Z Sewing machines and Vacuum cleaners
4081 ARCHER AVE. (Prie California Ave.), Chicago, Ill. Tel. 927-4702
Vedėjas Arvydas M. DIKINIS

Detalė iš paliktosios Adomo Galdiko studijos ir jo paskutinis nebaigtas paveikslas.
Praėjusių metų lapkričioo 10 d. Adomas Galdikas pasakė savo žmonai: "Išpuolė teptukas iš rankų." Ir daugiau jam į studiją užeiti jau nebeteko. Nuotraukoje dailininko studijos kampelis, kokį jis paliko paskutinį kartą, neužbaigęs pradėto darbo. Nė vienas čia daiktas, net ir teptukas, nėra po to pajudinti. Dailininkas paprastai į savo studiją nieko pašalinio neįsileisdavo. Net ir žmona neturėjo teisės jos paliuoti. Studiją šluodavo ir ją valydavo visada pats Galdikas. Pomirtinė Adomo Galdika darbų paroda Čiurlionio galerijoj, Chicagoj, atidaroma balandžio 11 d.

● **Adomo Galdiko pomirtinė tapybos paroda Čiurlionio galerijoje,** Chicagoje įvyks balandžio mėn. 11 - 19 d. Tai bus pats didžiausias įvykis šio sezono lietuviškųjų dailės parodų eilėje. Bus reta ir gal paskutinė proga pamatyti tiek neseniai mirusio mūsų žymiojo dailininko darbų ir tokioje parodoje, kokios reikia laukti metų metus.

● **Dail. Kazio Varnelio tapybos darbų paroda Chicagos "Museum of Contemporary Art"** patalpose (237 East Ontario Street) atidaroma kovo 27 dieną. Tuo metu šio plačiai Amerikoje žinomo muziejaus salėse vyks trijų dailininkų individualios parodos: Florsheim — Koppe — Varnelio. Kaip žinome, pernai Kazys Varnelis Chicagos Meno institute vykusioj Chicagos ir apylinkės dailininkų labai rinktinėje parodoje laimėjo vieną iš pagrindinių premijų. Dabar individuali jo paroda Chicagos dabartinės dailės muziejuje, be abejo, reiškia naują dailininko laimėjimą. Parodoje bus išstatyta 25 Kazio Varnelio darbai.

Paroda muziejuje vyks iki gegužės mėn. 10 d.; lankymo valandos antradieniais, trečiadieniais, penktadieniais ir šeštadieniais nuo 10 val. ryto iki 5 val. popiet, ketvirtadieniais nuo 10 val. ryto iki 8 val. vak. ir sekmadieniais nuo 12 val. iki 5 val. popiet. Pirmadieniais muziejus uždarytas.

● **Muzikės Alice Stephens veiklos jubiliejai.** Muz. Alice Stephens 1930 m. pradėjo pedagoginį darbą ir įsteigė savo dainavimo studiją Fine Arts Bldg. Chicagoje. Nuo studijos įsteigimo šiemet sukanka 40 metų. Taipgi šiemet minėtina ir Alice Stephens moterų choro 30 metų įsteigimo sukaktis. Šiuo metu sukaktuvininkė profesoriauja Chicago Conservatory College of Music, Marijos aukštesniojoje mokykloje, vadovauja Chicagos lietuvių operos moterų chorui, Aidutėms ir kt. Margučio pastangomis organizuojamas plataus masto sukaktuvininkės pagerbimas, kuris bus gegužės 23 d. Jaunimo centro didžiojoje salėje.

● **Romo Viesulo paroda Romoje.** Kovo men. 5 d. čia Jungtinių Amerikos Valstybių patalpose buvo atidaryta žymaus lietuvių grafiko Romo Viesulo kūrinių paroda. Romas Viesulas nuo praėjusių metų rudens dėsto grafiką amerikiečių Temple universiteto Dailės mokykloje Romoje. Šioje parodoje, drauge su kitų trijų amerikiečių dailininkų darbais, yra išstatyta ir vienuolika Viesulo grafikos kūrinių. Visi jie yra įkvėpti žymiųjų moderniosios muzikos kompozicijų ir pasižymi savo originalumu, siekiant atrasti bei išryškinti vaizdo ir garso santykius.

Lietuvių dailininkas prof. Romas Viesulas šiandien jau yra pripažintas ir įvertintas visame dailės pasaulyje. Dailės studijas jis yra baigęs Freiburge (Vakarų Vokietijoje) ir Paryžiuje. Emigravęs į Jungtines Amerikos Valstybes, Romas Viesulas per pastaruosius dešimt metų dalyvavo visose svarbiausiose amerikiečių dailės parodose tiek Amerikos žemyne, tiek Europoje ir Azijoje. Už savo kūrinius yra laimėjęs visą eilę žymių premijų. Romo Viesulo kūrinių praoda Romoje tęsis tris mėnesius.

● **Pasaulio Lietuvių archyvas** (5620 S. Claremont Ave., Chicagoo, Ill. 60636) gautąją medžiagą iki 1967.12.31 suregistravo. Jo turimas turtas skaičiais taip atrodo: archyvinis skyrius turi 305,923 lapus, bibliotekinis skyrius — 16,783 knygas bei brošiūras ir 96,067 žurnalus bei laikraščius. O muziejinis skyrius turi 10,362 dalyku, kurių tarpe yra vėliavos, antspaudai, organizacijų ženklai, fotografijos, žemėlapiai ir kt. Iš viso sudaro 429,-125 vienetus. 1968 m. ir 1969 metų gautoji medžiaga dar neįregistruota.

● **Prof. Viktorui Ruokiui, žinomam mūsų mokslininkui, vasario 26 d. suėjo 85 metai amžiaus.** Sukaktuvininkas gimė 1885 m. Daugėliškio valsčiuje, Švenčionių apskrityje. Mokėsi Vilniaus seminarijoje, bet kunigu netapo. 1912 m. baigė Odesos universiteto agronomijos - chemijos skyrių, o 1914 m. ir Maskvos agronomijos institutą. I pasaulinio karo metu aktyviai reiškėsi lietuviškose draugijose. 1919 m. atgaivino Dotnovos žemės ūko mokyklą ir ligi 1920 m. buvo jos direktorius. Vėliau profesoriavo Žemės ūkio akademijoje Dotnuvoje. 1909 m. parašė ir išspausdino "Naminį gydytoją", 1920 m. pirmąjį chemijos vadovėlį lietuvių kalba. Vėliau dar paruošė ir išleido visą eilę vadovėlių agronomijos studentams; drauge su prof. Ig. Končium parašė "Palangos kraštą". V. Ruokis kūrė ir pirmuosius lietuviškus dirvožemio, kristalografijos, minerologijos terminus. Šiuo metu tebegyvena okup. Lietuvoje.

● **Dokumentai apie Čiurlionio studijų metus Leipzige.** Vokietis prof. Viktor Falkenhahn, nuolat gyvenąs Berlyne, šių metų pradžioje lankėsi Druskininkų kurorte. Apžiūrėjęs M. K. Čiurlionio muziejų, nustebo neradęs dokumentų apie Čiurlionio studijas Leipzige. Vėliau Falkenhahn, Lietuvoje apsilankęs jau ne pirmą kartą, prisiuntė kai kuriuos dokumentus. Vokiečiai profesoriai, Čiurlioniui studijavus Leipzige, anuomet pažymėjo, Čiurlionį turėjus "labai didelių muzikinių gabumų".

● **Leono Urbono paroda Kanadoj, Toronte,** "Picture Loan Gallery", 3 Charles St., West atidaryta kovo 20 d. Paroda galerijoj vyks iki balandžio 4 d. Lankymo valandos savaitės dienomis nuo 12 val. iki 6 val. vak., ketvirtadieniais iki 9 val. vak., sekmadieniais galerija uždaryta. Dailininkas gyvena Australijoj. Šiuo metu jis pats yra atvykęs Amerikon ir čia su savo parodomis bus JAV ir Kanados galerijų svečias.

EXPERT BODY WORK

PROGRESS-PAŽANGA
COLLISION EXPERTS
A & J. STANEVIČIUS
(Fender) Pilnas Pataisymas
Plauname — Ištepame — Dažome
Motoro, Karoserijos (Body), Sparnų
2637 W. 47th St., Tel. LA 3-9663
Chicago, Illinois 60632

NAUJI PATVARKYMAI
Dabar galioja persiuntimui apmokėtu muitu siuntinių į U.S.S.R.
Palengvinama daiktų klasifikacija, kaikuriems dalykams pakeičiamas muitas, ir t.t.
SENA PATIKIMA FIRMA
Ir toliau tarnauja vis augančiai Klientūrai, įprastu tradiciniu būdu, kaip tarnavo 40 savo egzistavimo metų.
Jei esate vienas iš tūkstančių mūsų patenkintų klientų, dėkojame Jums už jūsų paramą. Jei ne, prašome išbandyti mūsų patarnavimą ir tada jūs mums dėkosite.
PASTU GAUNAMI SIUNTINIAI TĄ PAČIĄ DIENĄ PARUOŠIAMI PERSIUNTIMUI.
Naujausio katalogo ir naujausių patvarkymų kreipkitės į
GLOBE PARCEL SERVICE, INC.
723 Walnut Street, Philaldephia, Pa. 19106
TEL. — 215 925-3455
NEW YORK CENTRAL OFFICE
220 Park Ave. South, New York, N. Y. 10003
TEL. — 212 982-8410
Arba į bet kurį mūsų skyriaus atstovą
PHILADELPHIA, PA. 19123 — 1013 N. Marshall Street — WA 5 - 8878
BALTIMORE, MD. 21224 — 3206 Eastern Avenue — DI 2 - 2374
SO. BOSTON, MASS. 02127 — 390 West Broadway — AN 8 - 8764
CHICAGO, ILL. 60632 — 4102 Archer Avenue — Tel. 254-4144
BRANCH CHICAGO, ILL. 60622 — 2242 W. Chicago Avenue — BE 5 - 7788
CLEVELAND, OHIO 44119 — 787 East 185th St. — 486 - 1836
DETROIT, MICH. 48210 — 6460 Michigan Avenue — TA 5-7560
OMAHA, NEBR. 68107 — 5524 So. 32nd Street — 731 - 8577
PITTSBURGH, PA. 15222 — 346 Third Avenue — GR 1 - 3712
LOS ANGELES, CALIF. 90026 — 2841 Sunset Blvd. — 213-382-1568
SAN FRANCISCO, CAL. 94122 — 1236 — 9th Avenue — LO 4-7981
TRENTON, N. J. 08611 — 730 Liberty Street — LY 9 - 9163
WORCESTER, MASS. 01604 — 82 Harrison Street — 617-798-3347
ELIZABETH, N. JERSEY 07201 — 956A Elizabeth Street — 354-7608
HAMTRAMCK, MICH. 48212 — 11415 Jos. Campau Avenue — 365 - 6350
KANSAS CITY, KANSAS 66102 — 18 South Bethany — AT 1 - 1757
MIAMI, FLORIDA 33138 — 6405 Biscayne Boulevard — FR 9 - 8712
MINNEAPOLIS, MINN. 55414 — 217 E. Hennepin Ave. — FE 2 - 4908
NEW BRITAIN, CONN. 06052 — 97 Shuttle Meadow Avenue — Tel. 224-0829
NEW YORK, N. Y. 10003 — 101 First Avenue — OR 4-3930
PARMA, OHIO 44134 — 5432 State Road — 749 - 3033
ROCHESTER, N. Y. 14621 — 683 Hudson Avenue — BA 5 - 5923
VINELAND, N. J. 08360 — Parish Hall — West Landis Avenue — 609-691-8423
SEATTLE, WASH. 98103 — 1512 N. 39th Street — ME 3 - 1853
SOUTH RIVER, N. J. 08882 — 168 Whitehead Avenue — 257-2113
HARTFORD, CONN. 06103 — 11 Charter Oak Ave. — 249-6255
CENTRAL OFFICE NEW YORK
220 Park Avenue South
New York, N. Y. 10003 — Tel. 212 — 982-8410
GLOBE PARCEL SERVICE, INC. yra PODAROGIFTS, INC. įgalioti imti dovanų užsakymus iš Sovietų gamintų daiktų: automobilių, šaldytuvų, televizijos aparatų, motociklų, rūbų ir t. t.

MAZEIKA & EVANS
FUNERAL HOME
THREE AIR-CONDITIONED CHAPELS
Parking Facilities
6845 SOUTH WESTERN AVE. REpublic 7-8600

PETKUS
— TĖVAS IR SŪNUS —
MARQUETTE FUNERAL HOME
ĮKVS MODERNIŠKOS KOPLYČIOS
2533 West 71st St. Telef. GRovehill 6-2345-6
1410 S. 50th Ave., Cicero TOwnhall 3-2108-09
AIKŠTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

PIRKITE DABAR TIESIOG NUO MR. NELSON
Savininko
SAINT CASIMIR MONUMENT CO.
3911 West 111th Street
Didžiausias Paminklų Planų Pasirinkimas Visame Mieste
Telef. — CEdarcrest 3-6335
Vienas blokas nuo kapinių

EUDEIKIS
Laidotuvių Direktoriai
DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
Trys Moderniškos Koplyčios
4330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852
4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas — YArds 7-1741-2

GĖLĖS
Vestuvėms, banketams, laidotuvėms ir kitokioms progoms
GUŽAUSKŲ
Beverly Hills Gėlinyčia
2443 W. 63rd Street, Chicago, Illinois
Tel. PR 8-0833 — PR 3-0834

HIGHER INTEREST ON SAVINGS
6% PER ANNUM ON SAVINGS CERTIFICATES OF $5,000. OR MORE, 2 YEAR MATURITY
5 3/4% PER ANNUM ON SAVINGS CERTIFICATES OF $1,000. OR MORE, 1 YEAR MATURITY
PASSBOOK AND CERTIFICATE SAVINGS INSURED TO $20,000
Interest is compounded daily and paid quarterly on all accounts. Standard Federal pays the highest legal rate of interest on all savings. Deposits received by the 10th of any month earn from the first of that month. Deferred Income Certificates are available at rates of 6% and 5¾%.
STANDARD FEDERAL
Savings and Loan Association of Chicago
ASSETS OVER $141,000,000.00 RESERVES OVER $12,400,000.00 (more than twice the legal requirements)
4192 Archer Avenue at Sacramento ■ Chicago, Illinois 60632 ■ VI 7-1140
HOURS: Mon., Thurs. 9 A.M. - 8 P.M. ● Tues., Fri. 9 A.M. - 4 P.M. ● Sat. 9 A.M. - 12 Noon ● Wed. Closed

FRANK ZAPOLIS
10% — 20% — 30% pigiau mokėsit už apdraudą nuo ugnies ir automobilio pas
3208½ West 95th Street
Chicago, Illinois
Tel. GA 4-8654 ir GR 6-4339

A. VILIMAS
MOVING
Apdraustas perkraustymas
— Įvairių atstumų —
823 WEST 34th PLACE
Telef. — FRontier 6-1882

Remkite dien. "Draugą".

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI
Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai
STEP. C. LACK IR SŪNŪS (LACKAWICH)
2424 W. 69th Street Tel. REpublic 7-1213
2314 W. 23rd Place Tel. VIrginia 7-6672
PETRAS BIELIONAS
4348 S. California Ave. Tel. LAfayette 3-3572
ANTANAS M. PHILLIPS
3307 So. Lituanica Ave. Tel. YArds 7-3401
POVILAS J. RIDIKAS
3354 S. Halsted Street Tel. YArds 7-1911
JURGIS F. RUDMIN
3319 S. Lituanica Ave. Tel. YA 7-1138-1139
VASAITIS - BUTKUS
1446 S. 50th Ave., Cicero, Ill. Tel. OL 2-1003

AKADEMINĖS PROŠVAISTĖS

REDAGUOJA ALEKSANDRAS PAKALNIŠKIS, Jr., 3948 S. Artesian Ave., Chicago, Illinois 60632

STUDENTŲ ORGANIZACIJŲ PROBLEMOS

Lietuvių studentų organizacijos dar yra gyvos, tačiau jų padėtis vis blogėja; narių skaičius mažėja, organizacijų valdybos lyg užmigusios ir studento rolė visuomeniniame gyvenime praranda savo ankstyvesnę įtaką. Jokiu būdu negalime teigti, jog atžalyno šiom organizacijom trūksta, nes moksleivių skaičius tikrai didelis. Mes tai matome, tik pažiūrėję į lituanistinių mokyklų mokinių skaičių. Pavyzdžiui, Toronto lituanistinė mokykla turi apie penkis šimtus mokinių, Chicagos bei Cicero lituanistinės mokyklos turi panašų skaičių. Be abejo, ir kitų apylinkių padėtis panaši. Bet kiek šių miestų studentų priklauso studentiškoms organizacijoms? Aiškiai, žymiai mažesnis nuošimtis nei moksleivių pačių moksleivių organizacijoms. Neužginčysime, kad bendras lietuvių skaičius išeivijoje vis mažėja, bet tas mažėjimas nėra toks didelis, kad pateisintų tokį mūsų organizacijų žlugimą.

Kažkodėl studentų organizacijoms nepasiseka pritraukti moksleivių ir ilgiau pasilaikyti vyresniuosius studentus (akivaizdžiai tai matome ateitininkuose, kur retas draugovių ar korporacijų narys virš dvidešimt vienerių metų, retas lankantis "graduate school"). Priežasčių tam gali būti visokiausių, ir jas pilnai apibrėžti reikėtų platesnių sociologinių studijų. Tačiau neretai matome, kad pačios organizacijos— jų struktūra, ideologijos, užimtos visuomeninės pozicijos — kaltos dėl jų pačių smukimo. Čia pateiksime keletą šio vyksmo priežasčių.

1. Organizacijų ideologijų prasmės praradimas

Beveik visų mūsų organizacijų ideologijos buvo sukurtos laisvoje Lietuvoje, kurioje visa situacija labai skyrėsi nuo dabartinės ir čionykštės. Kas tada buvo svarbu, nebūtinai yra svarbu šiandien. Laiko dvasiai keičiantis, turi keistis ir ideologijos perteikimas. (Nenorime teigti, kad ideologijos būtinai visą savo prasmę praranda, kad kiekvienas laikas privalėtų turėti skirtingą ideologiją, akcentuojame tiktai tiek, kad ideologijos turi būti pristatomos naujesniu būdu. Pavyzdžiui, Amerikos konstitucijos tekstas visiškai nėra iš esmės pasikeitęs, tačiau ką jis reiškia dabar, skiriasi nuo to, ką jis reiškė net prieš dvidešimt metų.)

Studentų tarpe nėra atsiradę tokių žmonių, kurie būtų bandę pritaikyti savos organizacijos ideologijas dabarčiai. Mes vis laukdavome iš vyresniųjų organizacijos narių šitokio ideologinio pritaikymo, bet jiems tą darbą atlikus, mes tą pritaikymą kategoriškai atmesdavome. Todėl dabar mes patys šį darbą turime atlikti. Ir tai nėra neįmanoma: ateitininkų studentų sąjūdį pradėjo kadaise taipgi studentas Dovydaitis, Santaros-Šviesos organizaciją čia atgaivino taipgi studentas Kavolis, jis kartu su kolega Vardžiu įsteigė ir dabar negaluojančią studentų sąjungą, gi studentas Vygantas net prasiveržė į "Pax Romana" vadovavimą. Bet pastarieji trys pavyzdžiai visose tose organizacijose reiškėsi 1950-60 metais.

Kitaip sakant, mes patys turime savas organizacijas padaryti prasmingomis, kad į jas stotų moksleiviai. Tai atliksime, dirbdami ir galvodami, o ne aimanuodami.

2. Neprisitaikymas studentijos dvasiai

Pastaruosius penkeriuos metus Amerikos studentija pradėjo reikštis politinėse bei socialinėse srityse. Čia galėtume suminėti demonstracijas prieš Vietnamo karą, už negrų civilines teises, reikalavimus turėti daugiau įtakos universitetuose bei eilę kitų pavyzdžių. Pritariame ar nepritariame šiems veiksmams, bet turime pripažinti, kad jų įtaka didesnė negu ankstyvesnių studentų "panty-raids" ir korporaciniai baliukai. Dabartinis lietuvis studentas, patekęs šion universitetų dvasion, negali pasitenkinti vien lietuviškų organizacijų susirinkimais, kuriuose yra sprendžiami tokie svarbūs klausimai, kaip "einamieji reikalai", "kalėdiniai bei velykiniai šokiai", iškylų ir stovyklų ruošimas.

Minėtų dalykų, be abejo, reikia, bet manytume, kad vien tik jų neturėtų pakakti. Rimtesniam studentui nuėjimas į šitokį susirinkimą yra lyg ir grįžimas į mamos virtuvę tik be jos skaniai padarytų valgių.

Kadangi šitie banalūs reikalai visada užima tiek daug laiko, tai jo paskui nebelieka rimtesnėm paskaitom bei diskusijom. Jei organizacija nori pritraukti moksleivius, tai ji turėtų labiau įprasminti savo susirinkimus, turėti kokią bendrą metinę programą, kuria vadovaujantis, būtų galima tuos susirinkimus ruošti. Neskaitant stovyklų, ką gi naujo ar įdomaus išmoksta mūsų organizacijų studentas? Jei moksleivis žinotų, kad atėjęs į susirinkimą ką nors išmoks, tai noras dalyvauti studentų organizacijose padidėtų. Gal būtų galima atskirti einamuosius reikalus ir grynai organizacines problemas bei balius nuo rimtesnės programos, šituos reikalus tvarkant atskirai, leidžiant studentui pasirinkti jam įdomesnį dalyką.

Rimtesnėje programoje turėtų būti liečiami ir tie klausimai, kurie dabar jaudina Amerikos studentus. Kadangi mes studentai esame Amerikos piliečiai, tai Amerikos problemos vis tiek yra ir mūsų problemos. Mes neteigiame, kad lietuviškos organizacijos neturėtų rūpintis tautiniais reikalais (nes tada nebūtų iš viso prasmės stoti į lietuviškas organizacijas), bet negalime taip pat ir grynai vien tik tais reikalais domėtis.

3. Nekreipimas dėmesio į moksleivius

Čia reikalas labai aiškus. Jei organizacija pageidauja narių, tai jos būsimus narius turi koptuoti. Pavyzdžiui, Amerikos universitetuose įvairios organizacijos tuoj pat prikimba prie pirmokų, kviesdamos juos į savas organizacijas įstoti. O kokias pastangas mes, lietuviai studentai, dedame, norėdami pritraukti abiturientus, kaip dažnai kviečiame juos į organizacinius susirinkimus bei kitokius parengimus?

Pats ryškiausias pavyzdys yra Lietuvių studentų sąjunga praeitų keturių metų bėgyje. Kolegos K. P. Žygo kadencijoje, LSS centro valdyba visas jėgas telkė Jaunimo kongreso ruošimui, visiškai užmiršdama skyrių reikalus bei moksleivius — abiturientus. Galime sakyti, kad kongreso stovykla pavyko, bet tik dėka vyresniųjų pasišventimui ir talkai. Jei vien LSS būtų buvusi šios stovyklos organizatorė, tai vis tiek nebūtų joks laimėjimas, jeigu stovyklos ruošimas, bei nukreipimas dėmesio į kitus reikalus būtų buvęs Sąjungos mirties priežastimi. Kad LSS mirusi (gal šiais metais atsigaivins?) matome iš praėjusių kelių patetiškų suvažiavimų (iš tikrųjų ne suvažiavimų, bet studentų atvažiavimų į viešbučius) ir skyrių bei centro valdybos visiško neveiklumo.

Galime tačiau čia ir teigti, kad tos organizacijos, kuros daugiausia dėmesio kreipia į moksleivius, daugiausia jų ir pritraukia.

*

Gegužės mėn. pradžioje Lietuvių Bendruomenė ruošia studentų simpoziumą. Iki šiol apie šį simpoziumą teturime labai mažai žinių; nežinome kas jaunimą simpoziume atstovaus, nei ką jie diskutuos. Tikimės, kad rengėjai, kviesdami organizacijos narius, parinks atstovus ir iš dešinės, ir iš kairės, ir iš vyresniųjų, ir iš jaunesniųjų.

Būtų tikras laiko bei energijos gaišinimas (net blogiau) — skylėtas žinių perdavimas apie dabartinę studentų padėtį, o tai galėtų net Lietuvių Bendruomenei nusmaigstyti klaidinančias gaires jos ryšiui su lietuviais studentais, jei atstovai būtų tokie, kurių minčių susiderinimas parodytų vien tariamą studentišką solidarumą. Tai, deja, daug kur prasilenktų su tikraja studento padėtim. Kitaip sakant, rengėjai turėtų skirti daug dėmesio į atstovų rinkimą, atsimindami, kad organizacijų pareigūnai bei veikėjai nėra būtinai patys gabiausi ir taip pat kad tie, kurie turi oficialias pareigas, gali būti atsitraukę nuo tų studentų, kurie nesutinka su oficialiais rėmais. Visų organizacijų platformos yra gerai žinomos, tad ir tikimės, kad Lietuvių Bendruomenė nenori vien tik jas dar kartą išgirsti.

Simpoziumo programą ruošdama, Lietuvių Bendruomenė, be abejo, pagalvos, ką galima laimėti tokiu trumpu simpoziumu. Programa turėtų būti konkreti—klausimai apibrėžti ir iš anksto pranešti atstovams, kad jie galėtų pasiruošti. Diskusijos be žinių yra tik plepėjimas, o viso to pakankamai turime ir dabar. Taip pat negalima tikėtis, kad kokie nors svarbūs ideologiniai ginčai bus tokiame simpoziume išspręsti, kad "generacijų ar kartų" skirtumas bus visiems patenkinamai išaiškintas. Šituos klausimus galima šiek tiek liesti, bet jei programa tiktai jais pasitenkintų, tai simpoziumas pasidarytų tik proga atstovams parodyti savo retorinius gabumus.

Tikimės, kad atstovai simpoziume teiksis padiskutuoti ir tokius klausimus, kuriuos mes šitame straipsnyje iškėlėme, nes studentų organizacijų gyvybė ar mirtis tampriai rišasi su visos mūsų išeivijos ateinančiais metais.

Kęstutis Girnius ir Aleksandras Pakalniškis Jr.

Būtų ne pro šalį, jei organizacijų atstovai šio skyriaus redaktoriui prisiųstų medžiagos, nes kitaip jis savo ofisą bus priverstas uždaryti...

— Tikras jaunikis ir vieną koją karstan įkėlęs, antra į vestuvinės polkos taktą muša!

— Aš bandžiau būti ateistu, bet nutariau, kad neapsimoka, nes nėra švenčių.

—Įvykus bėdai, visuomet galima pasiguosti, ypač kuomet tai ne mūsų bėda.

— Don Maržu's

— Sunku tikėti, kad žmogus sako teisybę, kai žinai, jog pats, būdamas jo vietoje, pameluotumei. — H. Mencken

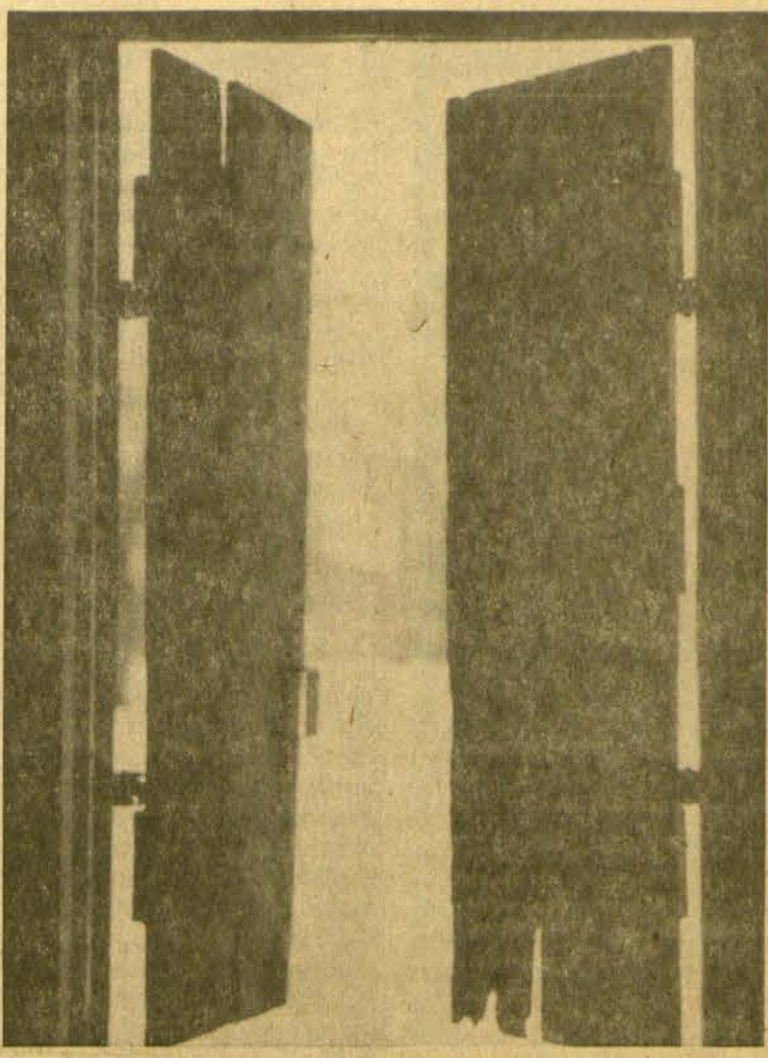

Laukiant pavasario... Nuotrauka Aldonos Zailskaitės

Studentai ateitininkai Chicagoje ritasi pirmyn

Vasario 28 d., šeštadienio vakare Nainių bute susirinko daugiau kaip 30 draugovės narių. Šį kartą turėjome svečią paskaitininką kun. A. Grauslį. Jo paskaitos tema sukosi apie pasauliečio naujas galimybes įsijungti į kunigystės ir apaštalavimo darbą. Remdamasis Vatikano Antrojo suvažiavimo dokumentais, paskaitininkas išryškino, kaip ir kiek tam tikri varžtai buvo atleisti to suvažiavimo metu.

Po trumpų diskusijų, sekė meninė programos dalis. Įvyko vieno čionykščio draugovės nario parašytos dramos, komedijos, tragedijos ir satyros "premjera". Vienaveiksmis "spektaklis" užkabino kartų skirtumus lietuviškosios ir ateitininkiškosios veiklos fone.

Sekė įvairūs pranešimai, iš kurių buvo ypač įsidėmėtina ateinančių Velykų dieną ruošiami studentų šokiai. Jie bus 29 d. 7: 30 v. v. K. of C. Hall, 2036 W. 69 St. (Marquette Parke). Visi laikini ir amžini studentai kviečiami!

j.

● Studentų ateitininkų Kopl. Šatrija Chicagoje išsirinko naują valdybą. Ją sudaro: Daiva Matulionytė, Aleksandras Pakalniškis Jr., Marytė Smilgaitė ir Aldona Zailskaitė. Naujas korporacijos globėjas — Jonas Šoliūnas. Pirmasis šios valdybos šaukiamas susirinkimas įvyks kovo 2[illegible] d. (šiandien) [illegible] val. vak. 6641 S. Albany. [illegible] direktorius skulptorius Petras Aleksa.

● Studentų ateitininkų draugovės susirinkimas Chicagoje įvyko kovo [illegible] buvo ir apie genocidą [illegible] kalbėjo "Draugo" redaktorius Br. Kviklys.

● Kovo 29-tą dieną įvyksta studentų ateitininkų rengiami šokiai Chicagoje, K. of C. Hall, 2303 W. 69th St. 7 val. 30 min. vak.

*

● "Akademinės Prošvaistės" liks grynai Aleksandro Pakalniškio Prošvaistės, jei organizacijų valdybos nesiteiks prisiųsti jam bent susirinkimų pranešimus ar aprašymus. "Akademinės Prošvaistės" yra visų lietuvių studentų iš visų pasaulio universitetų puslapis. Pasinaudokime. Pasirodykim, kad esame dar gyvi!

Nuotrupos apie jaunimą

"Penkių stulpų turgaus aikštėje" pastatymo recenzijoje:

"Daugelis žiūrovų didžiai pagyrė taisyklingą vaidintojų tarseną, kas šiandien, ypač Jaunimo Teatro vaidintojų amžiaus žmonėse, jau atrodo dideliu dalyku. Buvau sužavėtas ir aš. Nuėjau užkulisin jų pasveikinti. Ten, tarp aktorius namučio parsivežti atvažiavusių tetyčių ir mamyčių, tarp laimingo autoriaus ir režisoriaus benardantis aktorių būrys, deja, tarpusavyje šnekėjosi išimtinai vien "čiabuviškai". Tai, žinoma, nieko stebėtino ir išvados iš to nedarau. Tik tiek, kad užmiršau ko buvau nuėjęs... (Titas Guopis, "Akiračiai", 1970 m. Nr. 1).

Poezijos vakaro Algimantui Mackui atminti apraše:

"Į programą atsilankė nemažai ir jaunos publikos. Ir gerokai apsamanojusių, ir konservatyves nėm šukuosenom. Tai, žinoma, džiugino. Nesmagu tik, kad ne vienas jų jautėsi tartum kaimo daržinėje: uždangai pakilus ir scenai nušvitus plepėjosi tarpusavy, stumdėsi aplink praviras duris, salėje rūkė, kėlė kojas ant priešais esančios eilės kėdžių atramų ar kitaip rodė savo didelį "kultūrinį praaugimą" visų scenoje vykstančių "niekelių" atžvilgiu. Iš tikrųjų, jeigu gražiam jaunimui lietuviškas žodis nerūpi, nereikėjo nė ateiti. Lietuviškas žodis dar nėra ubagėlis, kuriam kiekvieno paiko ir neišauklėto pusbernėlio atsilankymas reikštų garbę ir pasididžiavimą. Amerikietiškas jaunimas savo teatruose kitaip laikosi." (Algirdas T. Antanaitis, "Akiračiai" 1970 m. Nr. 1.)

Valstybinės sąmonės ir bokalo rūpesčiuose:

"Mes rūpinamės daugiau links mavakariais ir baliukais negu savo tikslais — ugdyti jaunime tautinę ir valstybinę sąmonę, lietuvišką atsparumą ir drausmingumą. Kas iš to, kad jaunimas šiaip taip sugeba sumekenti Gaudeamus igitur? Kiek iš mūsų perskaitom naujus lietuviškus romanus, ar įsigilinam į naujas poezijos knygas? Argi lietuviškas drausmingumas randamas alaus bokale?" (Eglė Juodvalkytė, "Akiračiai" 1970 m. Nr. 1.)

TEATRAS IR GYVENIMAS

Mintys iš studentų santariečių rengtos paskaitos

Vasario 6 pas Gabrielių Gedvilą Chicagoj įvyko studentų santariečių rengtoji paskaita, kur apie avangardinį teatrą kalbėjo aktorė-režisierė **Dalia Juknevičiūtė-Šimoliūnienė**. Tema sukosi apie vieną to teatro šaką — aplinkos teatrą.

Pagal muziką John Cage, "tai, kas užima ar dirgina akį ar ausį, gali būti savotiškai pavadinta teatru". Teatrinis įvykis sudidaro iš žiūrovų, atlikėjų, teksto (bet ne būtinai), juslių stimuliavimo, vaidinimo ploto apimties (be arba su architektūra). Visus teatrinius įvykius galima sugrupuoti į keturias grupes: negrynas gyvenimas (demonstracijos, žygiai, gatvės judėjimas), intermedia (atsitikimai), aplinkos teatras ("Living Theatre" pastatytas "Paradise Now"), ir grynas menas (tradicinis teatras). Visoj Amerikos politikoj jaučiama konfrontacija — problema prieš problemą — be išsprendimo. Tai yra savotiškas teatralinis įvykis. Komplikuotas socialinis audinys veikėjų ir žiūrovų įsipareigojimų ir jų aspiracijų sudaro teatralinį įvykį. Šiame susirinkime buvo veikėja, žiūrovai, ir tekstas. Kiek jis buvo teatrališkas? Šiandien yra labai sunku nusakyti, kur baigiasi gyvenimas ir kur prasideda teatras.

Aplinkos teatrą pagrindinai sudaro trys interakcijos. Altorių santykis tarpusavy yra pats tradiciškiausias, pats pagrindinis, bet ne vienintelis. Vien tik šito santykio spektaklyje neužtenka. Aplinkos teatre publika yra kviečiama dalyvauti pačiame vaidinime. Kartais net sunku atskirti, kas yra publika ir kas veikėjai. Santykis tarp žiūrovų ir išpildytojų yra taip pat senas ir tradicinis. Veiksmas scenoje sukelia tam tikrą įspūdį žiūrove. Tas įspūdis yra ne scenos veiksmo imitacija, bet jo variacija. Žiūrovas išgyvena asmeniškas asociacijas. Tai yra tam tikras atoveiksmis scenoje vykstančiam veiksmui. Be šitų veiksnių, kartais yra naudojama elektroninės technikos pagalba. Kartais tie elementai pasidaro svarbesni už aktorius, ir palieka tik mechaniškos priemonės.

Deja, čia ne šio skyriaus redaktoriaus krepšys. Jei jis turėtų tiek medžiagos, kad galėtų netinkamą medžiagą mesti lauk, tai būtų idealu. Tačiau kaip matome iš šio numerio, mažai studentų tebando ką nors rašyti...

Tradiciniam teatrui yra charakteringas vieno dėmesio centras. Aplinkos teatras neišsižada vieno dėmesio centro, bet papildo daugiafokuso principu. Spektaklis, pasinaudojantis daugiafokuso principu, kiekvieną žiūrovą veiks skirtingai. Tokiame spektaklyje, režisieriaus rolė atskirus efektus ar įspūdžius apjungti vientisumu yra perleidžiama žiūrovui. Kiekvienas žiūrovas išsineša savo spektaklį.

Aplinkos teatro spektaklis gali įvykti specialiai pakeistoje arba surastoje ir nepakeistoje aplinkoje. Richard Schechner, New Yorke sudarytos "Performance Group" režisierius savo spektaklius stato garaže. Kiekvienam vaidinimui jis yra atitinkamai perkonstruktuojamas. Spektakliai, kurie vyksta kapuose, katedrose, bet kokioj atrastoj ir nepakeistoj aplinkoj, sudaro tikrąjį aplinkos teatrą.

Aplinkos teatrui veikalas arba tekstas nėra būtinas. Tekstas gali būti pretekstas statyti vaidinimui. Jis yra savotiškas žemėlapis, kurį režisierius gali paimti ir "subudavoti" taip, kaip jam patogu.

Paskaitą sekė klausimai ir kavutė.

Jūratė Jakštytė